

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
ТА МИТНОЇ СПРАВИ
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: «Міжнародне інвестування та його вплив на економічний
розвиток»

Здобувача вищої освіти першого (бакалаврського) рівня 4 курсу, групи МЕБ-19-1

спеціальності 292 «Міжнародні Економічні відносини»,
освітня програма «Міжнародні економічні відносини/International Economic Relations»

(підпис)

Дриняєва Антона Юрійовича
(прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник

(підпис)

Коляда Олена Володимирівна к.е.н., доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий

ступінь, вчене звання)

Гарант освітньо-професійної
програми

(підпис)

Белінська Яніна Василівна д.е.н., професор
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь,

вчене звання)

Допущено до захисту за рішенням кафедри _____

протокол від « 10 » « 05 » 2023 № 12

Завідувач

кафедри

(підпис)

Стежко Надія Володимирівна д.е.н., професор
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий

ступінь, вчене звання)

Ірпінь – 2023

Реєстрація № 15 15.05.2023 [підпис]
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки до захисту 10.05.23р [підпис]
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту 3 (15) 12.06.2023 [підпис]
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: [підпис] А.А. Харченко
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії:

[підпис]
(підпис)

М.В. Стенко
(ініціали, прізвище)

[підпис]
(підпис)

Л.В. Белінська
(ініціали, прізвище)

[підпис]
(підпис)

О.В. Калача
(ініціали, прізвище)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: керівника, голови комісії, членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КЕРІВНИКОМ ТА РЕЦЕНЗЕНТОМ				
1.Зміст кваліфікаційної роботи (якість теоретичного матеріалу, його зв'язок з практичним, вміння представляти матеріал в логічній послідовності, наявність висновків та пропозицій)	від 0 до 30	18		06.06.2013 Харченко А.А. Степанко Н.В. Григорук С.В.
2.Дотримання вимог щодо оформлення	від 0 до 10	8		Григорук С.В.
3.Вчасне виконання роботи на всіх етапах у встановлені кафедрою терміни	від 0 до 5	5		Харченко А.А. Степанко Н.В.
4. Рецензент	від 0 до 5	3		Григорук С.В.
РАЗОМ БАЛІВ*	від 0 до 50	34		Рибенко М.С.
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1.Доповідь	від 0 до 10	4		Харченко А.А. Степанко Н.В. Григорук С.В. Рибенко М.С.
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5	2		
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25	22		
5. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10	0		
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	31		
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	65		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
65	5	3	12.06.2013	Харченко А.А. Степанко Н.В. Григорук С.В. Рибенко М.С.

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЄКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	B	
50-59	E	3 (задовільно)
35-49	EX	2 (незадовільно)

Навчально-науковий інститут економічної безпеки та митної справи

Кафедра міжнародних економічних відносин

Спеціальність “Міжнародні економічні відносини”

Освітня програма “Міжнародні економічні відносини”

Затверджую

Завідувач кафедри УВед

« 12 » 08 2022

Завдання на кваліфікаційну роботу

здобувачу вищої освіти

Дриняев Антон Юрійович

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи — Міжнародне інвестування та його вплив на економічний розвиток.

Затверджена наказом ректора від «9» 11 2022 № 1187

2. Строк здачі закінченої роботи — 01.05.2023

3. Цільова установка — дослідити особливості розвитку світового АПК в умовах асиметричності соціально-економічного розвитку країн.

Мета роботи — Метою даного дослідження є теоретичні та практичні засади міжнародного інвестування в економіку України та визначення його впливу на економічний розвиток.

Об'єкт дослідження — міжнародне інвестування.

Предмет дослідження — теоретичні, практичні та методичні засади міжнародного інвестування в економіку України.

База дослідження — дані Державної служби статистики України та НБУ, Організації економічного співробітництва та розвитку, Європейської Бізнес Асоціації, Агентства США по міжнародному розвитку.

4. Вихідні дані до роботи — наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, статичні дані міжнародних організацій, ресурси Інтернет.
5. Перелік графічного матеріалу — схеми, рисунки, графіки, та таблиці за темою та об'єктом дослідження.
6. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань за кожним розділом): титульна сторінка; бланк оцінювання кваліфікаційної роботи; завдання на дипломну роботу; анотацію та ключові слова (українською та англійською мовами); зміст кваліфікаційної роботи; вступ; критичний огляд літератури з теми дослідження та опис методики, інструментарію та джерела інформації за темою дослідження; практичні результати дослідження; пропозиції щодо удосконалення (покращення) одержаних результатів; висновки; список використаних джерел; додатки.

7. Календарний план виконання кваліфікаційної роботи

№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	
		За планом	Фактично
1	2	3	4
1	Вибір теми	до 01.11.2022 р.	01.11.2022 р.
2	Вивчення літературних джерел та складання плану роботи	до 10.12.2022 р.	09.12.2022 р.
3	Підготовка 1 розділу дипломної роботи та надання його керівнику	10.12.2022 р.	10.12.2022 р.
4	Підготовка 2 розділу дипломної роботи та надання його керівнику	01.02.2023 р.	01.02.2023 р.
5	Доопрацювання 1 та 2 розділу дипломної роботи та надання їх керівнику	10.02.2023 р.	10.02.2023 р.
6	Підготовка 3 розділу дипломної роботи та подання їх керівнику	10.03.2023 р.	10.03.2023 р.
7	Підготовка вступу та висновків до дипломної роботи та подання її керівнику	01.04.2023 р.	01.04.2023 р.
8	Доопрацювання дипломної роботи та подання її керівнику	01.05.2023р.	01.05.2023р.

Продовження таблиці

1	2	3	4
9	Отримання відгуку керівника дипломної роботи	до 06.05.2023 р.	03.05.2023 р.
10	Допуск дипломної роботи до захисту (попередній захист)	6-10.05.2023 р.	6-10.05.2023 р.

11	Отримання зовнішньої рецензії на дипломну роботу	Орієнтовно до 10.05.2023 р.	Орієнтовно до 10.05.2023 р.
12	Захист дипломної роботи	Орієнтовно 10-15.06.2023 р.	Орієнтовно 10-15.06.2023 р.

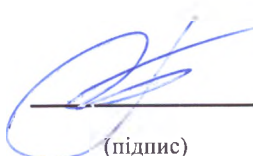
8. Дата видачі завдання «25» жовтня 2022

9. Керівник кваліфікаційної роботи

(підпис)

Коляда О.В
(прізвище, ініціали)

10. Гарант освітньо-професійної програми

(підпис)

Белінська Я.В.
(прізвище, ініціали)

10. Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти

(підпис)

Дриняев А.Ю
(прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Міжнародне інвестування та його вплив на економічний розвиток
(назва кваліфікаційної роботи)

Мета роботи – Метою даного дослідження є теоретичні та практичні засади міжнародного інвестування в економіку України та визначення його впливу на економічний розвиток.

Завданнями роботи є:

На основі сформульованої мети було визначено наступні завдання дослідження:

- 1: Дослідити поняття та сутність міжнародного інвестування;
- 2: Визначити фактори впливу міжнародного інвестування на економічний розвиток країни;
- 3: Проаналізувати динаміку та структуру міжнародних інвестицій в економіку України;
- 4: Визначити особливості та тенденції міжнародного інвестування в економіку України;
- 5: Оглянути проблеми та перспективи розвитку міжнародного інвестування в економіку України.

Предметом дослідження є теоретичні, практичні та методичні засади міжнародного інвестування в економіку України.

Об'єктом дослідження виступає міжнародне інвестування.

Базою дослідження виступають дані Державної служби статистики України та НБУ, Організації економічного співробітництва та розвитку, Європейської Бізнес Асоціації, Агентства США по міжнародному розвитку

За результатами дослідження сформульовані відповідні висновки та пропозиції щодо розвитку теоретичних та практичних засад міжнародного інвестування в економіку України та визначення його впливу на економічний розвиток.

Одержані результати можуть бути використані в практичній діяльності на підприємствах, що задіяні у галузях інвестування, та, безпосередньо, стосуються взаємозв'язку економічних суб'єктів та міжнародних

інвестиційних компаній.

Кваліфікаційна робота містить 80 сторінок, 4 таблиці, 12 рисунків, список використаних джерел з 59 найменувань.

Ключові слова: Поняття та сутність міжнародного інвестування, Інвестиції, Міжнародне інвестування, залучення іноземного капіталу, обсяг міжнародних інвестицій, Ефективність потоків міжнародних інвестицій.

Рік виконання кваліфікаційної роботи – 2023.

Рік захисту кваліфікаційної роботи – 2023.

SUMMARY

International investment and its impact on economic development

(title of qualification work)

The purpose of the work – The purpose of this study is the theoretical and practical foundations of international investment in the economy of Ukraine and determining its impact on economic development.

The tasks of the work are:

Based on the formulated goal, the following research tasks were determined:

- 1: Explore the concept and essence of international investment;
- 2: Determine the factors of influence of international investment on the economic development of the country;
- 3: Analyze the dynamics and structure of international investments in the economy of Ukraine;
- 4: Determine the features and trends of international investment in the economy of Ukraine;
- 5: Review the problems and prospects of the development of international investment in the economy of Ukraine.

The subject of the study is the theoretical, practical and methodological principles of international investment in the economy of Ukraine.

The object of the study is international investment.

The research is based on data from the State Statistics Service of Ukraine and the National Bank of Ukraine, the Organization for Economic Cooperation and Development, the European Business Association, and the United States Agency for International Development

Based on the results of the research, appropriate conclusions and proposals were formulated regarding the development of theoretical and practical foundations of international investment in the economy of Ukraine and determination of its impact on economic development.

The obtained results can be used in practical activities at enterprises involved in the fields of investment, and directly relate to the relationship between economic entities and international investment companies..

The qualification work contains 80 pages, 4 tables, 12 figures, a list of 59 references.

Keywords: Concept and essence of international investment, Investment, International investment, attraction of foreign capital, volume of international investment, Efficiency of international investment flows.

Year of qualification work – 2023.

Year of defense of the qualification work – 2023.

ЗМІСТ

ВСТУП		3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИВАННЯ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇНИ		6
1.1.	Поняття та сутність міжнародного інвестування	6
1.2.	Фактори впливу міжнародного інвестування на економічний розвиток країни	15
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ		24
2.1.	Динаміка та структура міжнародних інвестицій в економіку України	24
2.2.	Особливості та тенденції міжнародного інвестування в економіку України	39
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИВАННЯ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ		49
ВИСНОВКИ		58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ		61
ДОДАТКИ		67

ВСТУП

Актуальність. У сучасному контексті глобалізації та міжнародної співпраці, співпраця в інвестиційній сфері між країнами, регіонами та економічними системами стає все більш актуальною. Вона допомагає бізнесу впроваджувати нові технології, розробляти конкурентні інноваційні продукти та розширювати експортні можливості. Розвинені країни підтверджують, що активна участь у міжнародному русі капіталів сприяє економічній стабільності та розвитку. В Україні міжнародні інвестиції є важливим джерелом фінансування. Проте, український інвестиційний ринок стикається з рядом проблем, пов'язаних з індикаторами інвестиційного клімату, ринковим механізмом та політико-економічною системою. Відчувається негативний вплив податкової системи, системи страхування капіталовкладень, високого рівня монополізації та інфляції. Інвестиції важливі для розвитку не тільки економічної системи в цілому, але й окремих секторів. В українських умовах роль міжнародних інвестицій зростає, оскільки вони забезпечують стабільність економічного розвитку та сприяють міжнародному співробітництву. На сьогодні дослідження інвестиційної привабливості України та оптимізація механізмів приваблення міжнародних інвестицій є актуальними завданнями, з огляду на швидкі зміни та вплив війни.

Стан і ступінь розробки проблеми в спеціальній літературі. Багато вітчизняних вчених та дослідників висвітлюють сутність інвестицій та інвестиційної діяльності, а також проблеми на шляху міжнародного інвестування. Серед них Гук О. В., Дячук Р.О., Задоя А.О., Пашенко О. В., Сазонець І.Л., Федорова В.А. та ін. Дослідженням вплив міжнародних інвестицій на розвиток економіки займалися такі вчені як: Балабанова Н. В., Біла Д.В., Красникова Н. А., Короленко Н.В., Михайленко О. Г. та ін. Нікітіна А. В., Пилипів В. В., Юдіна С. В. та ін. Особливої уваги заслуговують дослідження з питання особливості міжнародного інвестування в економіку України під час війни таких вчених, як: Войтко С., Демішев І., Стахів Г., Тимоць М. та ін.

Мета роботи. Метою даного дослідження є теоретичні та практичні засади міжнародного інвестування в економіку України та визначення його впливу на економічний розвиток.

Завдання кваліфікаційної роботи. На основі сформульованої мети було визначено наступні завдання дослідження:

- Дослідити поняття та сутність міжнародного інвестування;
- Визначити фактори впливу міжнародного інвестування на економічний розвиток країни;
- Проаналізувати динаміку та структуру міжнародних інвестицій в економіку України;
- Визначити особливості та тенденції міжнародного інвестування в економіку України;
- Оглянути проблеми та перспективи розвитку міжнародного інвестування в економіку України.

Об'єкт дослідження – міжнародне інвестування.

Базою дослідження виступають національні та міжнародні статистичні бази даних: дані Державної служби статистики України та НБУ, Організації економічного співробітництва та розвитку, Європейської Бізнес Асоціації, Агентства США по міжнародному розвитку.

Предмет дослідження – теоретичні, практичні та методичні засади міжнародного інвестування в економіку України.

Методи дослідження. При здійсненні аналізу сучасного стану міжнародного інвестування в економіку України застосовуються методи системного аналізу та синтезу, економіко-статистичного спостереження і узагальнення. Дослідження особливостей та тенденцій міжнародного інвестування проводяться на основі діалектичного підходу, за допомогою методів індукції та дедукції, аналогії і порівняння. Керуючись методами систематизації було визначено сутність міжнародного інвестування. Види міжнародних інвестицій було оглянуто за допомогою методів класифікації та групування.

Інформаційна база. проведеного дослідження були: наукові праці, звіти міжнародних організацій, статистичні дані, НПА в сфері регулювання питань міжнародного інвестування.

Науково-практична значимість одержаних результатів. Практичне значення полягає в можливості використання отриманих положень у подальших дослідженнях з даної проблематики та при вдосконаленні інвестиційної стратегії України.

Наукова новизна полягає в комплексному дослідженні впливу міжнародних інвестицій на економіку держави, особливостей їх здійснення під час воєнного стану. Вона корисна для подальшого розвитку теорії державного управління, інвестиційного законодавства.

Структура роботи. Робота має наступну структуру: вступ, 3 розділи, 5 підрозділів, висновки, список використаних джерел з 59 найменувань та 3 додатки.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТУВАННЯ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇНИ

1.1 Поняття та сутність міжнародного інвестування

В сучасному світі основний напрям міжнародного руху капіталу полягає у вкладанні фінансових ресурсів, тобто інвестицій. Ця діяльність відіграє важливу роль у глобалізації, оскільки вона сприяє ефективній інтеграції національних економік, залученню до мереж транснаціональних корпорацій, міжнародному науково-технічному обміну та впливає на соціально-економічний розвиток.

Інвестиції, що походять від латинського слова «invest», означають вкладання коштів з метою зростання капіталу. Збільшення капіталу, що досягається шляхом інвестування, компенсує ризики втрат від невиконання відсотків по банківських депозитах та інфляції [13, с. 78]. Українське законодавство визначає іноземні інвестиції як цінності, які іноземні інвестори вкладають у проекти інвестиційної діяльності з метою отримання прибутку чи досягнення соціального ефекту [1].

Важливо відзначити, що дане визначення інвестицій відображає їх сутність, вказуючи на акумулювання доходів для накопичення та розміри інвестиційних ресурсів, а також на те, що інвестиції у вигляді вкладень визначають зростання вартості майна. Це забезпечує ресурсами як інвестиційний попит, так і пропозицію. Однак, інвестиції, вкладені у реальний сектор національної економіки, приносять не лише прибуток, але й забезпечують інші ефекти, такі як економічний, енергетична безпека та інше, а також сприяють соціальному ефекту та розвитку соціальної інфраструктури. Таким чином, активне інвестування в національну економіку веде до значного економічного зростання [4].

Вчені по різному підходять до визначення поняття «міжнародне інвестування», приклади таких визначень наведено у таблиці 1.1.

Трактування поняття «міжнародне інвестування «сучасними вченими»

Автор	Визначення
Галазюк Н.М., Зелінська О.М.	Це діяльність, що пов'язана із вкладенням коштів в об'єкти інвестування з метою одержання прибутку, а також це власне інвестування, яке визначається як процес перетворення ресурсів у вкладення
Дячук Р.О.	Це діяльність, яка пов'язана з експортом та імпортом капіталів, послуг, технологій, здійсненням разом з іншими державами проектів, створенням спільних підприємств, з інтеграційними процесами у різних сферах.
Задоя А.О.	Це діяльність, пов'язана з експортом й імпортом капіталів, технологій, послуг; здійсненням разом з іншими державами проектів; створенням спільних підприємств; інтеграційними процесами у різних сферах.
Короленко Н.В., Біла Д.В.	Це довгострокові вкладання міжнародного капіталу в галузь або сферу для отримання прибутку.
Сазонець І. Л., Федорова В. А. [8]	Це сукупність дій інвесторів та учасників щодо здійснення міжнародних інвестицій з метою одержання прибутку

**Складено автором за джерелом: [7; 12; 13; 15; 29]*

Отже, міжнародне інвестування - це комплексна система дій, що охоплює довгострокові вкладання міжнародного капіталу в різні галузі або сфери із метою отримання прибутку. Ця діяльність включає експорт та імпорт капіталів, співпрацю з іншими державами у реалізації проектів, створення спільних підприємств, а також участь у інтеграційних процесах у різних сферах. Вона також включає процеси інвестування, які передбачають перетворення ресурсів у вкладення. Дана діяльність є взаємозв'язаною сукупністю дій інвесторів та інших учасників, спрямованих на здійснення міжнародних інвестицій.

Відповідно метою міжнародного інвестування є отримання прибутку, покращення конкурентних переваг, розширення географії діяльності, зменшення ризиків та досягнення інших стратегічних цілей. Тобто сутність міжнародного інвестування полягає в перекресленні кордонів для розміщення капіталу з метою отримання економічних та соціальних переваг.

Міжнародне інвестування відбувається у двох напрямках: вивіз капіталу та залучення іноземних інвестицій. Вивіз капіталу є результатом таких факторів, як створення міжнародного поділу праці, конкурентна економіка, перевищення

капіталу в країні та пошук нових ринків, а також формування транснаціональної економіки. Потреба у залученні іноземних інвестицій виникає через: низьку інвестиційну активність вітчизняних інвесторів; обмеженість внутрішніх інвестиційних ресурсів; потребу в нових технологіях та обладнанні; бажання розвивати конкурентоздатну економіку, потребу виходити на світові ринки та модернізації [51].

Основні характерні аспекти міжнародного інвестування включають наступне:

- 1) Взаємодія між інвесторами, що вкладають кошти за кордон, та тими, хто отримує іноземні інвестиції;
- 2) Рух підприємницького капіталу, який полягає у вкладенні в активи іноземних компаній або виробництв з метою отримання прибутку чи підприємницького доходу;
- 3) Участь різних учасників іноземного інвестування, таких як підприємства, уряди та приватні особи;
- 4) Розподіл інвестицій за цільовою спрямованістю на прямі, портфельні та інші види інвестицій [16].

Суб'єктом інвестиційної діяльності, який вирішує про вкладення позичених, залучених чи власних матеріальних або інтелектуальних ресурсів, виступає інвестор [9, с. 109]. Інвестори можуть бути розподілені за обсягом інвестицій, характером та методами прийняття інвестиційних рішень:

- індивідуальний інвестор – займається інвестиційною діяльністю самостійно (без посередників);
- інституційний інвестор – фінансовий посередник, який збирає кошти від індивідуальних інвесторів та займається спеціалізованою інвестиційною діяльністю, зазвичай у сфері цінних паперів (інвестиційні фонди, пенсійні фонди, страхові компанії, взаємні фонди, банки та ін.);
- корпоративний інвестор – підприємства та організації різних галузей економіки;
- специфічний інвестор – державний уряд [20].

Об'єкти міжнародного інвестування можна класифікувати за такими категоріями: матеріальні, нематеріальні та фінансові активи [19, с. 110]. Портфельні та прямі іноземні інвестиції є основою міжнародного інвестування.

Прямі іноземні інвестиції - це вкладення капіталу для отримання прибутку на основі довгострокового економічного інтересу та контролю над об'єктом інвестування. Прямі іноземні інвестиції відбуваються, коли інвестор набуває значну кількість акцій або інших форм власності в компанії-резиденті іншої країни. Такі інвестиції мають на меті отримання контролю над активами та управлінням компанії, а також можуть включати створення спільних підприємств, поглинання та злиття. Вони можуть мати різні форми:

1) Придбання акцій може відбуватися через пряму купівлю на місцевому фондовому ринку, у результаті інвестор володіє певною часткою компанії і отримує частку прибутку від її діяльності.

2) Ліцензійні угоди з компаніями країн-реципієнтів надають іноземному інвестору можливість входити на ринок з мінімальним ризиком. У цьому випадку, транснаціональна корпорація передає права на використання технології, виробництво продукту, надання послуг, запатентованого виробничого процесу, товарного знаку та іншої інтелектуальної власності місцевому підприємству, яке забезпечує виробництво та маркетинг на місцевому ринку.

3) Спільні підприємства й стратегічні альянси створюються з метою забезпечення більшої присутності іноземних інвесторів на національному ринку з меншим ризиком, ніж пряма купівля місцевої компанії або створення дочірнього підприємства. Такі альянси можуть відкрити нові можливості для малих підприємств, які шукають джерела фінансування з метою стимулювати зростання.

4) Придбання контрольних пакетів акцій у компаніях країн-реципієнтів іноземними інвесторами стимулює економіку країни, прискорює її інтеграцію у світову економіку, приносить вигоди місцевим компаніям. Цей процес передбачає тривалий час для отримання прибутків та більше зобов'язань з боку

інвесторів. Контрольні пакети отримуються методом приватизації, прямої купівлі, обміну на борги та ін.

5) Створення дочірніх підприємств на ринках з великим потенціалом прибутку, хоча з найбільшим ризиком для інвестора.

6) Іноземний інвестиційний кредит, що включає економічні відносини між державами, банками та компаніями щодо інвестиційного фінансування з поверненням коштів та виплатою відсотків.

7) Державна допомога у вигляді пільгових державних позик, грантів та технічної та консультативної підтримки [52].

Портфельні інвестиції - це купівля цінних паперів (акцій, облігацій, пайових фондів) іноземних компаній або держав без наміру контролювати їх діяльність. Метою портфельних інвестицій є диверсифікація ризиків та отримання прибутку від коливань курсів цінних паперів та доходів від них. Міжнародні портфельні інвестиції полягають у вкладанні коштів інвестором у цінні папери інших країн, не надаючи інвестору можливості реального контролю над об'єктами інвестування. Власник портфеля не керує діяльністю підприємства, де розміщені його кошти, а лише очікує отримати дохід відповідно до своєї частки у портфелі інвестиційного об'єкта, який зазвичай не перевищує 10% [15, с. 117].

Порівняльний аналіз прямих та портфельних міжнародних інвестицій наведено у Додатку А. Усі ці форми прямих іноземних інвестицій відіграють важливу роль у стимулюванні розвитку національної економіки, підтримці інновацій, створенні нових робочих місць та підвищенні конкурентоспроможності країн-реципієнтів.

У таблиці 1.2 наведена специфіка типів міжнародної інвестиційної діяльності в залежності від типу іноземних інвестицій.

Специфіка типів міжнародної інвестиційної діяльності від типу іноземних інвестицій.

Тип діяльності	Вид інвестицій	Класифікація за основною ознакою	Мета інвестування
Міжнародні операції з цінними паперами	Портфельні	Активи	Отримання прибутку (дивідендів) через використання фінансових інструментів без чітко вираженої мотивації
		Пасиви	
Міжнародна підприємницька інвестиційна діяльність	Прямі	Іноземні	Отримання прибутку через інвестування безпосередньо підприємницьких об'єктів на основі взаємного економічного інтересу
		Зарубіжні	

**Джерело: [19, с. 116]*

Крім того, виділяють також іноземний інвестиційний кредит, який відображає економічні відносини між країнами, іноземними банками та компаніями щодо фінансування інвестиційних проектів на принципах повернення коштів у встановлені терміни та, зазвичай, з виплатою відсотка [52].

Виділяють також наступні критерії класифікації іноземних інвестицій:

1) Також за формою інвестування (за законодавством України): створення спільних підприємств, придбання майна, часток у підприємствах, цінних паперів, нематеріальних активів, прав на користування землею та природними ресурсами, укладання угод про спільну діяльність або пророзподіл продукції тощо [2].

2) За виглядом інвестицій: грошові кошти, майно, акції, права на інтелектуальну власність, права на ведення бізнесу або користування природними ресурсами [2].

3) За формою власності: можуть бути державними, приватними, змішаними або належати міжнародним або недержавним організаціям. Основна мета приватних іноземних інвестицій полягає у експорті інвестиційного капіталу за кордон у вигляді товарів чи грошей для збільшення економічного впливу або заробітку. Головною метою державних іноземних інвестицій є формування

правових, організаційних та економічних умов для розвитку економіки країни-реципієнта інвестицій. Державний капітал та капітал міжнародних урядових організацій вважаються офіційним капіталом [52].

4) За величиною: великі (від 100 тис. дол. США), середні (до 100 тис. дол. США) та малі (до 10 тис. дол. США).

5) За джерелом вкладення: первинні (вперше вкладені) та реінвестиції (активи, отримані в результаті економічної діяльності у приймаючій країні та спрямовані на розширення виробництва).

6) За формою оформлення: можуть бути явними (законно оформленими), прихованими (зареєстрованими як капіталові потоки) та чорними (отримані нелегально, з неперевіраним походженням) [23].

Отже, іноземні інвестиції можна розглядати через різні критерії, такі як форма інвестування, вигляд інвестицій, форма власності, величина інвестицій, джерело вкладення та форма оформлення.

Незважаючи на зазначений перелік розглянутих класифікаційних ознак, він не вичерпує всього різноманіття видів іноземних інвестицій, які також класифікуються за формами державних гарантій; за метою інвестування; за геополітичною спрямованістю; за ступенем повернення; за сферою вкладення; за режимом оподаткування [19, с. 118].

Етапи міжнародного інвестиційного процесу наведено у Додатку Б. При здійсненні міжнародного інвестування необхідно враховувати наступні особливості:

1) Психологічні бар'єри. Пов'язані з незнанням економіки, політики, культури країни, іноземних мов, методів торгівлі на фінансових ринках, порядку звітності тощо.

2) Інформаційні бар'єри. Це насамперед складність забезпечення потенційним іноземним інвесторам детальної інформації про ринки та емітентів. Для їх подолання використовуються міжнародні інформаційні системи (Reuters, Bloomberg, Telerate, Tenfore, Forex), які повідомляють новини та наводять ціни за окремими ринками й цінними паперами, спеціальні цінові системи (Exshare,

Telekurs) які надають інформацію про дивіденди та рух капіталів на усіх світових ринках.

3) Юридичні бар'єри. Це проблеми, пов'язані з розміщенням капіталу, поверненням капіталу та отриманням доходу, а також особливості оподаткування доходів від інвестиційної діяльності. Інвестори можуть стикатися з відмінностями у законодавстві та регулюванні між країнами, що може створити додаткові виклики та ризики.

4) Додаткові витрати. Наприклад, збільшення трансакційних витрат, вищі комісійні для посередників, збільшення плати за оформлення угод та оплата керуючим портфелями.

5) Ризики міжнародних інвестицій, які включають:

- ризики національних ринків, пов'язані з корупцією, політичною нестабільністю, недосконалим законодавством;

- політичний ризик, викликаний тим, що інвестування в інших країнах може піддавати інвесторів ризику зміни політичної обстановки, що може негативно вплинути на їх інвестиційний портфель;

- Економічний ризик, пов'язаний з тим, що різниця в економічному розвитку та стабільності країн може вплинути на потенційні доходи та ризики для міжнародних інвестицій;

- валютний ризик, так як міжнародні інвестиції зазвичай здійснюються в іноземній валюті, що може призвести до коливань курсу валют, які впливають на вартість інвестицій;

- додаткові ризики для нерезидентів, пов'язані з можливим введенням обмежень на діяльність та вивіз капіталу чи доходу; валютні ризики [19, с. 117].

Незалежно від існуючих викликів та ризиків, міжнародні інвестиції продовжують активно зростати. Одна з причин такого розвитку полягає в тому, що міжнародні інвестиції дозволяють отримувати більшу прибутковість за меншого ризику порівняно з внутрішніми інвестиціями. Цінні папери на вітчизняному ринку зазвичай зростають або падають одночасно через вплив національних політичних та економічних умов.

Міжнародні інвестиції можуть пропонувати додаткову прибутковість через можливе зростання іноземної валюти відносно валюти інвестора. Також це дозволяє отримати більш високу прибутковість від інвестицій у облігації, навіть якщо їхня прибутковість нижча, ніж в країні інвестора. Міжнародні інвестиції можуть знизити ризикованість портфеля завдяки нерівномірному розвитку економік різних країн. Інвестори можуть розподілити свої ризики, інвестуючи в різні національні ринки [52]. Міжнародне інвестування важливе, оскільки вони пропонують вищу прибутковість та менший ризик порівняно з внутрішніми інвестиціями. Інвестування в різні національні ринки може допомогти інвесторам зменшити ризики та забезпечити стабільність інвестиційного портфеля. Таким чином, основні мотиви міжнародного інвестування включають:

- 1) Отримання вищого прибутку за межами своєї країни;
- 2) Поширення передових технологій та досягнення лідерства в їх розвитку;
- 3) Зменшення ризику через географічну диверсифікацію;
- 4) Забезпечення стабільних довгострокових інтересів в країні або регіоні;
- 5) Отримання великої ринкової частки країни завдяки інвестуванню капіталу компанією-інвестором;
- 6) Покращення ефективності виробництва завдяки доступу до місцевих ринків та ресурсів;
- 7) Отримання додаткових доходів від інновацій до їх повного поширення, що стимулює інвестиції в передові галузі, які розвиваються лише деякими розвиненими країнами [19, с. 118].

Отже, міжнародне інвестування передбачає дії, які пов'язані з експортом та імпортом капіталу; співпрацею з іншими державами у міжнародних проектах; заснуванням спільних підприємств; інтеграційними процесами в різних сферах.

1.2 Фактори впливу міжнародного інвестування на економічний розвиток країни

Міжнародне інвестування передбачає розподіл капіталу між країнами, що дозволяє знайти вигідніші можливості для отримання прибутку за кордоном порівняно з власною країною інвестора. У цьому контексті існують різні погляди на залучення іноземного капіталу. Одні підтримують активне залучення іноземних інвестицій, прибираючи всі перешкоди, інші вважають, що неконтрольований притік іноземних інвестицій може призвести до втрати національної і економічної незалежності. На практиці ж істина лежить посередині, оскільки міжнародна міграція капіталу є глобальним процесом, у якому капітал переходить з країни в країну, а кожна країна є учасницею процесу. Таким чином, іноземні інвестиції можуть і повинні включатись у економіку кожної країни.

Причини імпорту та експорту іноземних інвестицій різняться, але головними є бажання інвесторів розмістити капітал у країні або секторі, який забезпечить максимальний прибуток, зменшить витрати та диверсифікує ризики [6, с. 19]. У Додатку В систематизовано причини експорту та імпорту капіталу. Як видно, коли причини експорту та імпорту співпадають, це призводить до так званих «перехресних» інвестицій,

Беручи до уваги переваги іноземних інвестицій порівняно з іншими формами фінансування, країни, незалежно від ступеня економічного розвитку, прагнуть залучати іноземні капітали, отримуючи прямі або опосередковані ефекти від них. Прямий вплив полягає в тому, що приплив іноземних інвестицій доповнює потік внутрішніх інвестицій, збільшуючи обсяг коштів, які інвестуються в основний капітал.

Опосередковані ефекти іноземних інвестицій можуть включати передачу технологій, покращення управлінських навичок, створення нових робочих місць та забезпечення доступу до нових ринків для продукції та послуг. Усі ці фактори

також можуть підвищити загальний рівень економічного розвитку країни-реципієнта.

У сучасній економічній науці, розглядаючи опосередковані наслідки міжнародного інвестування, використовують такі поняття, як ефекти переливу (spillover effect), зовнішні та стратегічні ефекти чи екстерналії (externalities). Вчені пропонують розглядати горизонтальні та вертикальні спілловєр-ефекти.

Горизонтальні spillover effect можуть мати місце в межах регіону, галузі або групи компаній. Існують три причини їх виникнення:

- 1) «Демонстраційний ефект» - можливості для національних компаній використовувати нові технології;
- 2) «Ефект переливу знань на ринку праці» - відбувається, коли співробітники, пройшовши навчання на компанії з іноземними інвестиціями, згодом працюють на національному підприємстві або створюють свій бізнес;
- 3) «Ефект конкуренції» - може проявлятися різними способами, позитивний ефект спостерігається, коли місцеві компанії розвиваються інноваційно-інвестиційним шляхом через зростаючу конкуренцію [6, с. 20].

Вертикальні спілловєр-ефекти - це міжгалузеві наслідки в ланцюжку «постачальник-покупець». Вони можуть мати спадний (backward spillover effects) та висхідний (forward spillover effects) характер дії. Backward spillover effects передаються від споживача до постачальника, коли присутність іноземного виробника створює додатковий попит та зростання, а forward spillover effects - від постачальника до споживача, коли підприємство з іноземними інвестиціями реалізує продукцію національним компаніям, стимулюючи вітчизняні підприємства підвищувати продуктивність та рівень конкурентоспроможності [6, с. 21].

Загалом, міжнародне інвестування впливає на національні економіки країн-донорів та країн-реципієнтів, ТНК та загальний розвиток світової економіки.

Міжнародне інвестування має ряд економічних ефектів на країну-реципієнта.

1) Позитивні економічні фактори впливу міжнародного інвестування на економіку країни [3; 6; 22; 24; 26; 28]:

- Зростання капіталовкладень та прискорення економічного розвитку.
- Стимулювання конкуренції та зниження монополізації економіки.
- Розширення асортименту продукції.
- Підвищення ефективності використання ресурсів.
- Заміщення дефіциту внутрішніх заощаджень.
- Розвиток інфраструктури та сфери послуг.
- Залучення нових інвесторів завдяки підвищенню довіри до країни.
- Імпортозаміщення та розширення експорту.
- Підвищення ефективності інтеграції національної економіки у світову.

Негативні економічні фактори впливу міжнародного інвестування на економіку країни [3; 6; 22; 24; 26; 28]:

- Погіршення якості економічного зростання.
- Вивезення сировинних ресурсів країни.
- Збільшення залежності від іноземних держав, що загрожує економічному та політичному суверенітету.
- Втрата контролю над частинами національного ринку.
- Обмеження конкуренції та витіснення національного бізнесу з прибуткових сфер господарювання.
- Зовнішній контроль над спеціалізацією країни у світовому господарстві.
- Посилення галузевих дисбалансів, занепад окремих галузей економіки або збільшення регіональних диспропорцій.
- Неможливість повного контролю за діяльністю транснаціональних компаній.

Отже, з одного боку, міжнародні інвестиції сприяють збільшенню капіталовкладень, розвитку інфраструктури, стимулюванню конкуренції та

забезпеченню економічного росту. З іншого боку, можливі негативні наслідки, такі як погіршення якості економічного зростання, вивезення сировинних ресурсів та залежність від іноземних держав. Для оптимального використання переваг міжнародного інвестування та зменшення впливу його негативних економічних факторів, країнам-реципієнтам слід виробляти та реалізовувати відповідні стратегії, що базуються на їх національних інтересах, потребах та можливостях. Це може включати регулювання іноземних інвестицій, розвиток національного бізнесу, раціональне використання природних ресурсів та підвищення конкурентоспроможності національної економіки в цілому.

Аналогічним чином соціально-економічні фактори впливу також можуть бути поділені на позитивні та негативні. До позитивних належать [3; 6; 22; 24; 26; 28]:

- Створення нових робочих місць, збільшення зайнятості та покращення кваліфікації та продуктивності праці;
- Впровадження передових організаційних та управлінських методів та маркетингових практик;
- Збільшення реальних доходів, купівельної спроможності та якості життя населення;
- Покращення соціально-культурного становища та поширення міжнародних стандартів у виробництві та споживанні;
- Впровадження вищих екологічних стандартів та зменшення забруднення, що сприяє поліпшенню якості життя.

Негативними соціально-економічними фактори впливу міжнародного інвестування на економіку є [3; 6; 22; 24; 26; 28]:

- Відтік мозків до материнських компаній;
- Зменшення зайнятості через впровадження менш працемістких технологій;
- Зміна структури споживання внаслідок культурного впливу транснаціональних корпорацій;

- Негативний вплив на соціально-культурні умови через ігнорування національних традицій та стандартів організації виробництва;
- Зростання соціальної нерівності та диференціації доходів населення;
- Забруднення навколишнього середовища через неконтрольоване розміщення екологічно шкідливих виробництв і нераціональне використання місцевих ресурсів.

Отже, позитивні наслідки міжнародного інвестування включають збільшення зайнятості, покращення якості життя населення та впровадження передових технологій та стандартів. Однак, негативні наслідки, такі як відтік мозків, зменшення зайнятості та зростання соціальної нерівності також можуть відчутно позначитися на економіці країни.

Позитивний вплив валютно-фінансових факторів міжнародного інвестування полягає у наступному [3; 6; 22; 24; 26; 28]:

- Скорочення витрат на оплату імпорту та збільшення валюти завдяки розширенню експорту.
- Може поліпшити стан платіжного балансу країни та збільшити податкові надходження.
- Дозволяє державі збільшити фінансування пріоритетних програм і соціальних проектів.
- Сприяє зменшенню зовнішнього боргу країни.

Однак, міжнародне інвестування може мати й негативний вплив на економіку країни такий як репатріація капіталу і переказ прибутків у різних формах, що може погіршити стан платіжного балансу країни-реципієнта. Також збільшення імпорту обладнання, матеріалів і комплектуючих може вимагати додаткових валютних витрат, а збільшення залежності країни від іноземного капіталу може створювати ризики для національної економіки.

Технологічні фактори є наступною групою факторів впливу міжнародного інвестування на розвиток економіки країни. Позитивні наслідки включають надходження передових технологій, результатів НДДКР у вигляді патентів, ліцензій, ноу-хау та новітньої техніки. Це може прискорити темпи науково-

технічного прогресу, розвиток конкурентоспроможних галузей та ресурсо- та енергозаощаджуючих виробництв, підвищення рівня конкурентоспроможності та технологічності економіки країни, а також розвиток коопераційних зв'язків і промислової інтеграції, участь підприємств у глобальних ланцюгах створення вартості. Однак, можливий негативний вплив міжнародного інвестування на технологічний розвиток країни, такий як імпорт морально застарілих технологій, які не відповідають сучасним вимогам за критеріями економічності та екологічності, постачання неякісних та недосконалих ресурсів та активів. Також може відбутися послаблення стимулів до проведення НДДКР внаслідок ввезення іноземних технологій, що може зумовити збільшення технологічного відриву від передових країн і закріплення технологічної відсталості економіки країни [3; 6; 22; 24; 26; 28].

Таким чином, міжнародне інвестування відіграє важливу роль у розвитку економіки. Його вплив полягає в збільшенні виробництва та національного прибутку, а також розвитку конкурентоспроможних галузей та підприємств. Отриманий приріст національного прибутку накопичується та сприяє подальшому збільшенню виробництва. Ефективні інвестиції забезпечують більший ріст національного прибутку та значніші накопичення, які можуть бути вкладені в виробництво. Іноземні інвестиції дуже важливі для розвитку економіки країни та її підприємств. Вони допомагають виробництву розвиватися, з'являються нові інноваційні виробництва та робочі місця, а також сплачуються податки до національного бюджету. Іноземні інвестиції також створюють сприятливі умови для оновлення та розвитку галузей народного господарства, що підвищує ефективність виробництва та конкурентоздатність товарів. Без інвестицій неможливе сучасне створення капіталу та забезпечення конкурентоздатності товаровиробників. Інвестування також є важливим для структурного та якісного відновлення світового товаровиробництва та ринкової інфраструктури. Чим інтенсивніше відбувається інвестування, тим швидше відбувається відтворювальний процес та ефективні ринкові перетворення. Проте

важливо контролювати якість іноземних технологій та ресурсів, щоб не нашкодити економіці країни.

Разом з тим, залучення іноземного капіталу у формі інвестицій може мати деякі недоліки для економіки, однак, також допомагає в розвитку різних секторів. Зокрема, іноземні інвестиції можуть мати соціально-економічний ефект, оскільки сприяють залученню місцевих постачальників та збільшенню попиту на кваліфіковану робочу силу. Також може спостерігатися «експортний ефект», що передбачає розширення експорту та покращення структури за рахунок розвитку високотехнологічних галузей. Крім того, іноземні підприємства можуть займати свою власну нішу і не ставати конкурентами місцевим компаніям, що називається «ефектом доповнення». Трансферт технологій та передових методів управління та маркетингу, що забезпечуються прямими іноземними інвестиціями, можуть сприяти підвищенню ефективності використання виробничих ресурсів як у компаніях з іноземною участю, так і в національних фірмах. Іноземні інвестиції не становлять боргового тягаря для країни, а навпаки, сприяють погашенню зовнішнього боргу - це так званий «ефект капіталовкладень». Однак, може мати місце «ефект витіснення», коли національні товаровиробники не витримують конкуренцію з іноземними компаніями та змушені залишити ринок [27].

Значимим фактором є кумулятивний ефект масштабу інвестицій, оскільки після досягнення певного технологічного рівня та розміру, рівень та масштаб іноземних інвестицій можуть самозабезпечуватися та ланцюгово зростати. За світовим досвідом, більшість валових прямих іноземних інвестицій припадає на розвинені країни, зокрема у високотехнологічних галузях [24, с. 47]. Тобто здійснення міжнародного інвестування має різний вплив на розвиток різних галузей економіки в розвинених та розвиваючих країнах. У розвинених країнах, де вже існує високорозвинена економічна інфраструктура та кваліфікована робоча сила, іноземні інвестиції можуть зосередитись на високотехнологічних галузях, які можуть забезпечити зростання інновацій та підвищення конкурентоздатності. У розвиваючих країнах, де бракує капіталу та

кваліфікованої робочої сили, іноземні інвестиції можуть бути спрямовані на основні галузі, такі як сільське господарство та легка промисловість, щоб забезпечити розвиток і вирішити проблеми бідності.

Також варто звернути увагу на негативний вплив міжнародного інвестування, який ілюструє досвід країн ЦСЄ. Початковий етап інтенсивного припливу іноземних інвестицій, що відбувався за високих темпів економічного зростання, перетворився на їхній істотний спад. Це призвело до масштабної дефіцитності платіжного балансу та зовнішньої заборгованості, що перевищувала критичний рівень. Це типове явище для країн з високою часткою прямих іноземних інвестицій. Прямі іноземні інвестиції можуть також стати загрозою, посилюючи залежність економіки від іноземного капіталу. Погіршення світової економічної ситуації може призвести до згорання деяких виробництв у внутрішній країні. Особливо небезпечні в цьому контексті виробництва, що повністю залежать від імпортованих комплектуючих і не мають власних технологій та можливості диверсифікувати джерела постачання. Таким чином, належне регулювання процесів залучення та використання іноземних інвестицій є важливим елементом економічної політики держави. Якщо держава не здійснюватиме належне регулювання цих процесів, позитивний ефект від іноземних інвестицій може бути незначним або нівелюватися [24, с. 48].

За світовим досвідом, правове регулювання іноземних інвестицій включає дві аспекти: національно-правовий (внутрішньодержавний) і міжнародно-правовий. Залучення іноземного капіталу в країну регулюється практично в усіх країнах світу, оголошуючи про національний режим для нього і створюючи сприятливі умови для вкладання іноземних інвестицій у певні галузі виробництва та обмежуючи їх в інших. Країни-донори, що є основними імпортерами капіталу в економіку країни-отримувача, повинні визначати загальнодержавні пріоритети щодо іноземного інвестування та концептуально визначати галузі економіки держави, ведучі підприємства яких мають бути під контролем з боку іноземного капіталу, щоб запобігти загрозам для економічної безпеки держави. Таке визначення дає можливість країні-отримувачу

побудувати систему захисту від дій недобросовісних іноземних інвесторів та негативних явищ, що виникають при будь-якому іноземному інвестуванні, а також заохочувати іноземних інвесторів до інвестування в пріоритетні галузі економіки [38, с. 154].

Отже, ефективно використані в перехідних економіках прямі іноземні інвестиції можуть стати найважливішим фактором прискорення темпів економічного зростання, оптимізації економічної структури, підвищення конкурентоспроможності продукції й країни в цілому, становлення нової інституціональної структури ринкової економіки. Зважаючи на наявність негативних факторів впливу міжнародного інвестування на економіку, важливо знайти оптимальний баланс між залученням іноземних інвестицій та збереженням національної економічної незалежності. Це може досягатися шляхом встановлення регулятивної рамки для контролю притоку іноземного капіталу, формування ефективних законодавчих механізмів для захисту національних інтересів та розвитку сприятливого інвестиційного клімату, який би балансував інтереси іноземних інвесторів та приймаючої країни.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

2.1 Динаміка та структура міжнародних інвестицій в економіку України

Значимість залучення міжнародних інвестицій до України обумовлена, в першу чергу, потребою відродження та збільшення промислового потенціалу країни, виходу зі складнощів соціально-економічної та технологічної відсталості, активізації процесів реіндустріалізації економіки та зміцнення конкурентоспроможності національних виробників. Для збільшення притоку міжнародних інвестицій Україна має значні переваги у порівнянні з іншими державами, зокрема, великий споживчий ринок, сприятливе географічне розташування на перетині транспортних маршрутів між Європою та Азією, високу кваліфікацію робітників та солідний науковий потенціал (35). Більш детально ці фактори оглянуті у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Фактори інвестиційної привабливості України

Фактор	Характеристика
Вигідне геополітичне розміщення	Україна має доступ до Чорноморського басейну та знаходиться на перетині транспортних маршрутів Європа-Азія, Північ-Південь.
Високий рівень природно-ресурсної забезпеченості	Україна є другою в світі за кількістю розвіданих запасів марганцевих руд та першою серед країн СНД. Запаси вугілля, залізної руди, вторинних каолінів, калійних солей та глинистої сировини вистачить на 100-200 років.
Недорога кваліфікована робоча сила	Середня місячна заробітна плата в Україні значно менша у порівнянні з мінімальною заробітною платою у країнах-членах ЄС.
Просторий споживчий ринок	Річна місткість українського споживчого ринку за урядовими за урядовими оцінками становить 32,122 млрд. дол. США

**Джерело: [8, с. 37]*

Проте, незважаючи на всі ці переваги, значний приток міжнародних інвестицій у розмірах, які необхідні для оживлення економіки України, досі не спостерігається. Це ілюструють дані, наведені на рис. 2.1.

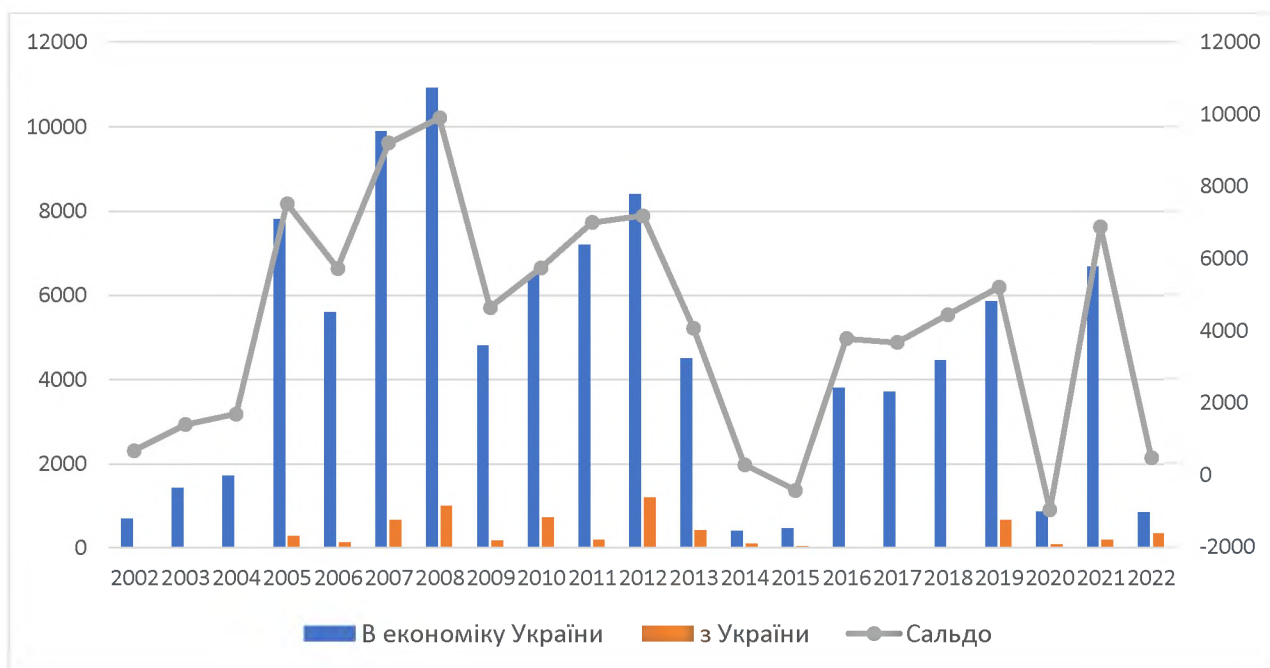

Рис. 2.1 Динаміка міжнародних інвестицій в Україну та з України, млн. дол. США

**повні дані за 2022 р. відсутні*

**Складено автором за джерелом: [53]*

При дослідженні обсягів міжнародних інвестицій за період 2002-2022 років можна спостерігати значне скорочення обсягів на 6097 млн дол. у 2009 році, пов'язане з глобальною економічною кризою.

З 2010 року ситуація частково покращується через нові надходження. У 2011-2012 роках спостерігається поступове збільшення потоків міжнародних інвестицій на тлі відродження світових економік після фінансової кризи 2008 року, які стали більш відкритими для інвестицій та подальшого розвитку [11, с. 46]. Однак, з 2013 по 2015 рік, обсяг залучених міжнародних інвестицій різко зменшується через військовий конфлікт в Україні та розрив зовнішньоекономічних зв'язків з Російською Федерацією. Ці події, несучі історичний характер для України та визначаючи її європейський напрямок розвитку, створили великі ризики втрати коштів для інвесторів та негативне

інвестиційне середовище, що змусило партнерів зменшити свої вклади або повністю перенести їх до інших країн. За 3 роки було втрачено приблизно 26 млрд дол. потенційних міжнародних інвестицій. Внаслідок цього національна економіка зазнала значних втрат, а українські виробники шукали альтернативні ринки збуту. У 2014 році ЄС надав Україні автономні торговельні преференції, що допомогли долати макроекономічні проблеми та вивести національну продукцію на ринки ЄС [30, с. 94].

Зміни у розвитку країни, спричинені подіями 2014-2015 років, можуть мати негативний вплив на економіку в короткостроковій перспективі через проведення необхідних реформ, зміну зовнішньоекономічних зв'язків, боротьбу з енергетичною залежністю та сучасні події, пов'язані з військовою агресією. Однак у довгостроковій перспективі такий курс може привести до більш інтенсивного, інноваційного та прозорого розвитку економіки.

Після завершення гострої фази агресії РФ в 2014-2015 роках і встановлення меж окупованих територій, зокрема з 2018 року, спостерігається відновлення інтересу іноземних інвесторів до України. До 2020 року відбуваються коливання обсягів міжнародних інвестицій. Зниження обсягів інвестиційних потоків у 2020 році безпосередньо пов'язана з COVID-19 та введенням карантинних обмежень не лише в Україні, але й у всьому світі, що призвело до суттєвого зменшення міжнародної торгівлі. У таких умовах підприємства численних країн зазнали банкрутства, а іноземні інвестори, враховуючи значні ризики, «заморозили» свої кошти до скасування обмежень. Згідно з дослідженнями Організації економічного співробітництва та розвитку, світові потоки прямих інвестицій у 2020 році зменшились на 38% [59]. В Україні обмеження сильно відчували малі та середні підприємства, які вже мали ряд проблем з конкурентоспроможністю. Загалом через пандемію COVID-19 та війну в Україні в 2022 році обсяги інвестицій зменшилися до 190 млн. дол. Так міжнародні інвестиції зменшилися на 114,8% у 2020 році у порівнянні з 2019 роком та на 103,14% у 2022 році у порівнянні з 2021 роком. Негативні події значно впливають на економіку України, оскільки значні суми іноземних активів та реінвестицій були фактично

повернуті інвесторам перед початком війни за проханням урядів іноземних країн [36, с. 56].

Взагалі, протягом останніх 5 років найбільш позитивна динаміка накопичених іноземних інвестицій спостерігається у 2021 році, однак Україна ще не досягла показників міжнародних інвестицій, які існували перед початком військової агресії. Саме у 2019 та 2021 роках спостерігалось значне зростання міжнародних інвестицій з української економіки. Це може бути результатом стабілізації інвестиційного клімату в Україні.

Аналізуючи обсяги та динаміку сальдо міжнародного інвестування, можна зрозуміти, що Україна є приймачем інвестицій, а не донором, що спостерігалось з часів створення незалежної держави. У 90-х роках в Україні виникло багато економічних деструкцій під час переходу від планової економіки до ринкової, причому країна зазнала «трансформаційного спаду». У 1999 році обсяг ВВП становив лише 40,8% від показника 1990 року. Після трансформаційного спаду економічні деструкції продовжувалися, формуючи деформовану галузеву структуру сировинної економіки, вразливої до цін та стану зовнішніх ринків. Частка промисловості, особливо переробної, у ВВП знизилася. Тіньова економіка, тіньові доходи та зайнятість зростали. Протягом наступних років сформувався дефіцит публічних фінансів, державного бюджету, державних корпорацій та Пенсійного фонду. Країна стала системно залежною від кредитів МВФ та інших міжнародних організацій. Відбулося неконтрольоване знецінення гривні та втрата міжнародних резервів. Внаслідок цього сталося падіння рівня життя населення, їх реальних доходів та заощаджень, а також купівельної спроможності через зростання цін. Сформувалися масштабні еміграційні потоки економічного характеру та внутрішнє переміщення громадян через війну на Сході. Зросли ціни на ЖКГ, тарифи на воду та тепло, причому непропорційно до доходів громадян та їх купівельної спроможності. Внаслідок цього значна частка населення отримала субсидії. Економічні втрати через анексію Криму, окупацію частини території Луганської та Донецької областей та гібридну війну також були значними. Втрачено частину військово-морського флоту, промислові

підприємства, сформовано дисбаланс у виробництві та споживанні промислової продукції, наприклад, вугілля. За короткий час ліквідовано 100 банків, більше половини активів банківської системи націоналізовано та передано в державну власність. Україна отримала статус держави з негативним інвестиційним іміджем, ризикованої та «деструктивної економіки». Модернізація такої економіки стала можливою лише через створення умов для отримання великих обсягів вітчизняних та іноземних інвестицій, реалізації фундаментальних національних інвестиційних програм та проектів, та припинення втечі капіталу [5].

Протягом минулих років частка міжнародних інвестицій в економіку України спрямовується в інструменти участі в капіталі. Тобто відбувається пряме інвестування, яке передбачає отримання інвестором контролю над реципієнтом.

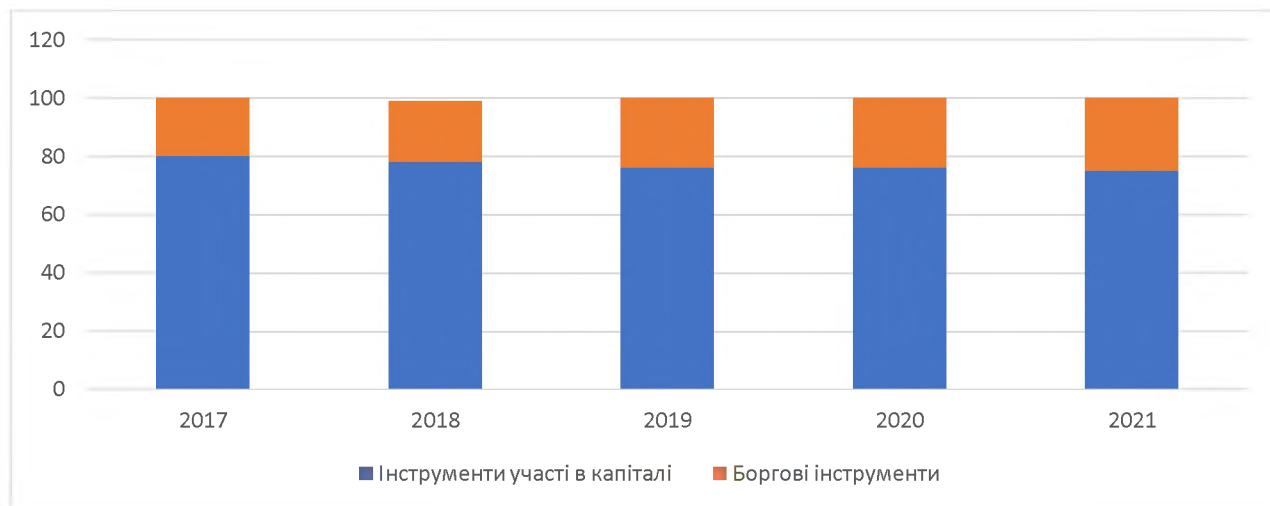

Рис. 2.2 Структура міжнародних інвестицій в економіку України за принципом спрямованості, %

**повні дані за 2022 р. відсутні*

**складено автором за джерелом: [58]*

Водночас варто відзначити, що частка боргових інструментів продемонструвала явну тенденцію до збільшення. Якщо у 2006 році лише 8% міжнародних інвестицій було спрямовано в боргові інструменти, то у 2020 році – цей показник сягнув вже 24%. Це вказує на активнішу інтеграцію України в

світові фінансові ринки та розширення інвестиційних інструментів завдяки використанню більш ліквідних активів, зокрема міжнародних кредитів [35, с. 89].

Важливим аспектом міжнародних інвестицій є диверсифікація їх джерел, яка відображає ступінь ризику втрати інвестицій через погіршення стосунків з партнерською країною. Якщо одна чи дві країни експортують понад половину усіх інвестиційних потоків до країни, то торгівельні відносини з ними мають безпосередній вплив на економічну ситуацію в країні-імпортері інвестицій. Отже, найбільш оптимальним варіантом є диверсифікація потоків прямих іноземних інвестицій.

Оглянемо зміни структури країн-інвесторів у динаміці на рис. 2.3.

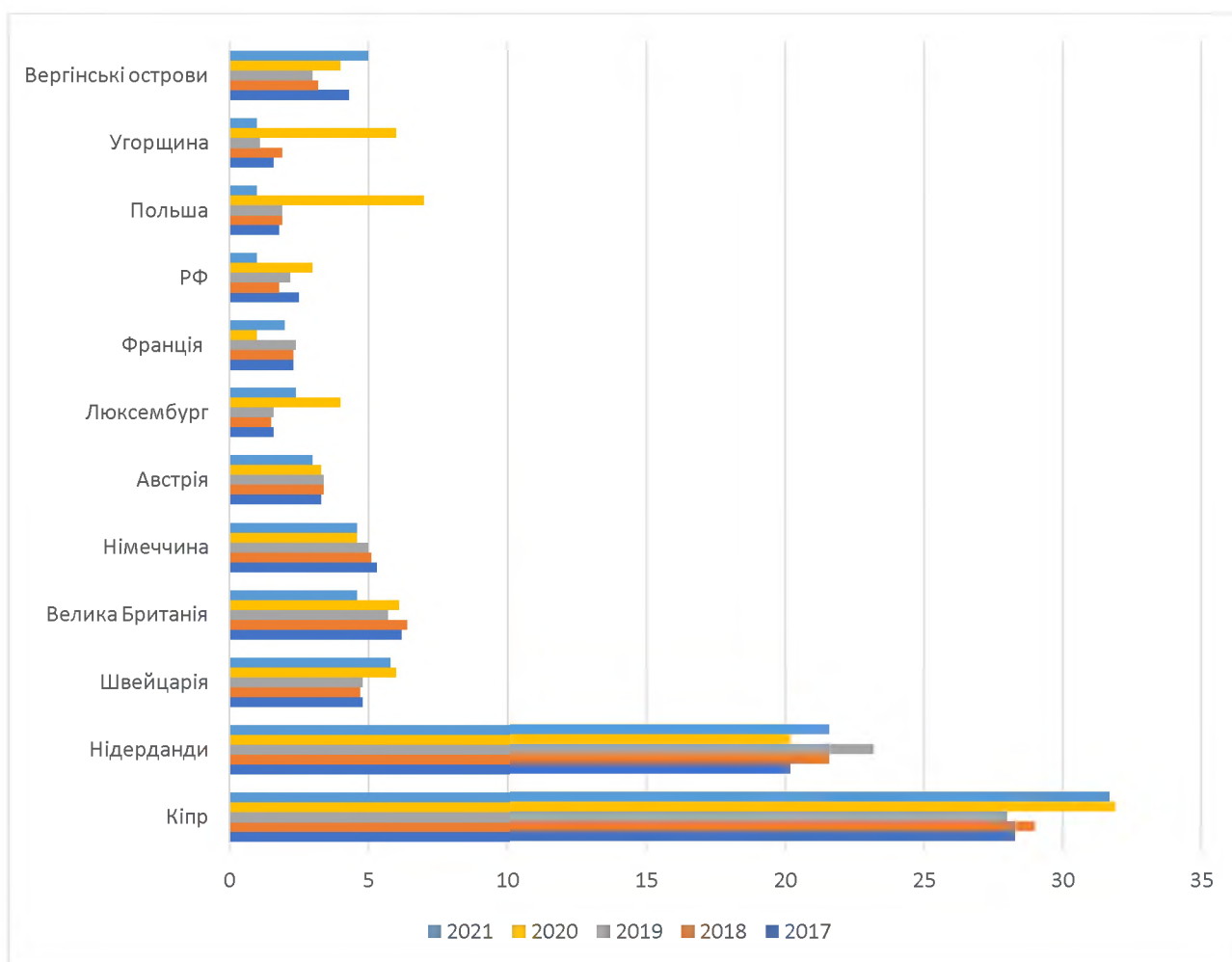

Рис. 2.3 Структура отриманих міжнародних інвестицій в економіку України за країнами, %

**повні дані за 2022 р. відсутні*

**складено автором за джерелом: [56; 58]*

Основними країнами-інвесторами у 2022 році були Кіпр, Віргінські острови, Нідерланди, Швейцарія, Велика Британія, Німеччина, Австрія, Люксембург та Франція [50]. Загалом протягом аналізованого періоду міжнародні інвестиції надходили з 133 країн світу. Основні країни-інвестори, на частку яких припадає 82,20% загального обсягу міжнародних інвестицій, включають Кіпр, Нідерланди, Швейцарію, Німеччину, Велику Британію, Австрію, , Віргінські острови, Францію, Польщу, США, Угорщину, Італію та Беліз. Тим не менше, акціонерний капітал Кіпру продовжує витісняти капітал розвинених країн світу з української економіки та забезпечує показники приросту надходження акціонерних капіталів до України.

Також слід відзначити, що Кіпр та Віргінські острови є «класичними» офшорами, і через це більшість цих міжнародних інвестицій представляють український капітал. Однак власники такого капіталу використовують компанії в офшорах для оптимізації оподаткування чи отримання спеціального правового статусу. Вплив міжнародних інвестицій з економічно розвинутих країн, які інвестували в технологічні галузі українського господарства, свідчить про погіршення інвестиційного клімату. Зростання обсягів інвестицій від країн з проблемами в економіці та наявністю офшорів свідчить на непрозорість української інвестиційної політики.

Нідерланди та Швейцарія вважаються частково офшорними зонами, хоча офіційно такими не визнані. В таких умовах деяким компаніям надається можливість уникнути сплати податків, виводячи свій прибуток в офшорну зону та реінвестуючи його назад в Україну без сплати податків [11, с. 57]. Це явище має назву «Round Tripping». Згідно з оцінками НБУ у 2021 році, «Round Tripping» становив 1623 млн дол., що складає 24% від всіх залучених міжнародних інвестицій [58]. Можна зазначити, що потоки міжнародних інвестицій в Україну на 69% залежать від 4 країн, проте більше половини з цих інвестицій - «Round Tripping», що свідчить про задовільний розподіл ризиків за країнами, але також про фактичну відсутність ефекту від суми інвестицій з «Round Tripping».

Ефективність потоків міжнародних інвестицій, яка є другою важливою складовою інвестиційного потенціалу, можна оцінити за сферами їх спрямування. Відповідність сфери призначення інвестицій пріоритетним сферам національної стратегії розвитку є показником «якості» інвестицій та оцінкою державної політики щодо залучення інвестицій [11, с. 49].

У структурі галузей українського господарства, міжнародні інвестиції найбільш активно залучаються у промисловість, фінансову діяльність та операції з нерухомістю, орендою, інжинірингом. Водночас великий економічний потенціал сільського господарства та будівництва лишається менш привабливим для іноземних інвесторів порівняно з іншими, більш прибутковими галузями. Це підтверджують дані, наведені на рис. 2.4.

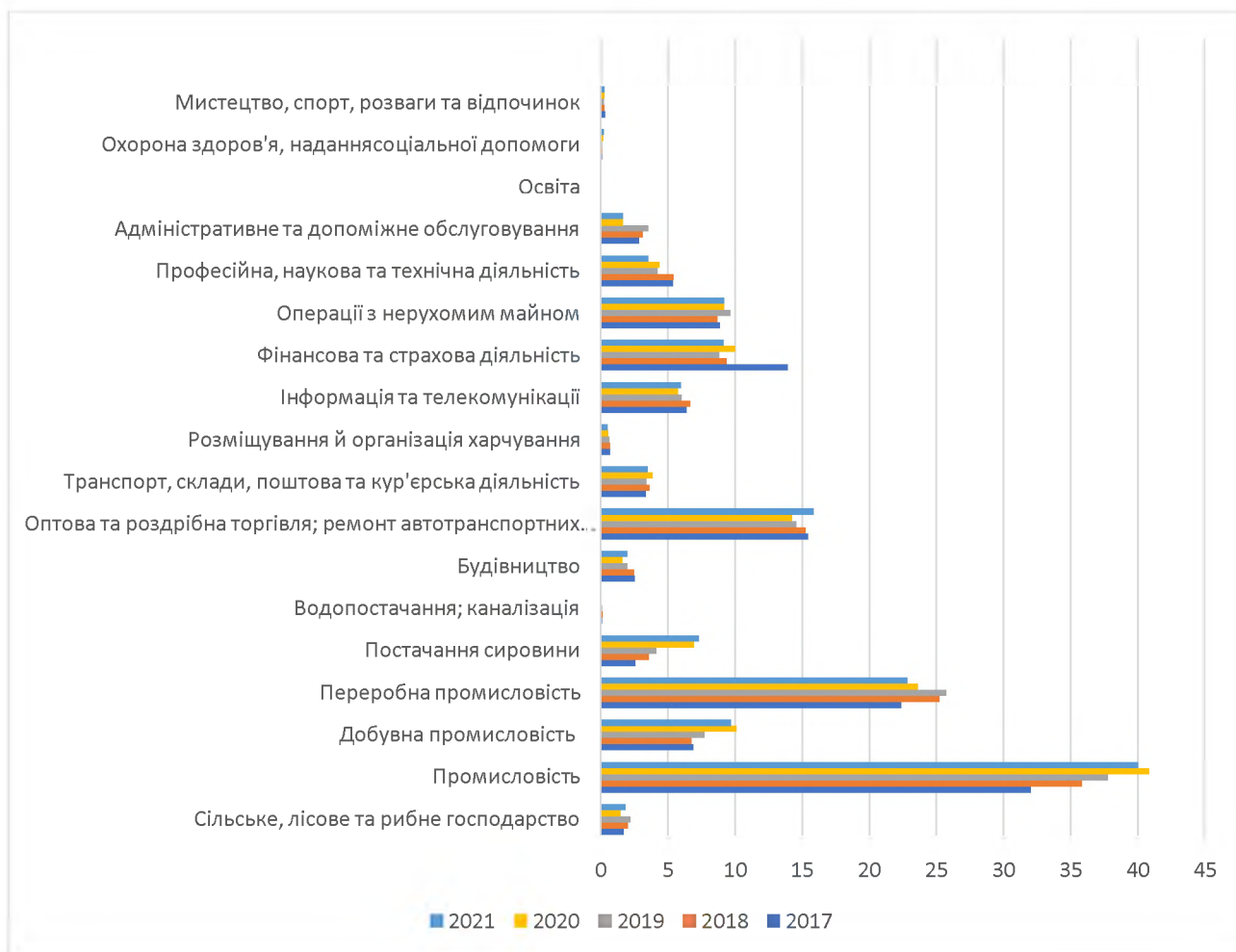

Рис. 2.4 Структура отриманих міжнародних інвестицій в економіку України за секторами, %

*повні дані за 2022 р. відсутні

*складено автором за джерелом: [56; 58]

У період з 2016 по 2020 роки основною галуззю, яка лідирує за обсягом іноземних інвестицій, є промисловість з показником 40,04% (станом на 2021 рік) усіх залучених міжнародних інвестицій. До другої групи входять торгівельна діяльність та послуги – 15,87%, операції з нерухомим майном – 9,24%, а також фінансова та страхова діяльність з часткою прямих іноземних інвестицій 9,16%. Третя група включає професійну, наукову та технічну діяльність – 3,56%, транспорт, зв'язок та телекомунікації – 3,54%, будівництво – 2,02%, сільське господарство (мисливство, лісництво, рибальство) – 1,88% та адміністративне та допоміжне обслуговування – 1,68%. Четверта група охоплює охорону здоров'я та соціальну допомогу – 0,29%, мистецтво, спорт, розваги та відпочинок – 0,32%, освіту – 0,04% та інші види економічної діяльності.

У період 2010-2014 років обсяги міжнародних інвестицій у промисловості трохи переважали обсяги інвестицій у сферу послуг, починаючи з 2015 року, ця тенденція змінилася на протилежну і залишається стабільною на сьогоднішній день. Це можна пояснити тим, що сфера послуг вимагає менше капіталовкладень, має більш швидку окупність інвестицій. Тому сільське, лісове та рибне господарство та будівництво є менш привабливими для іноземних інвесторів. Втрата інтересу міжнародних інвесторів до промисловості також пов'язана з військовим конфліктом на Донбасі, що погіршує очікування щодо безпеки активів та перспективи отримання переваг. Несприятливе інституційне середовище в Україні також впливає на інвестиційну та підприємницьку діяльність.

Пандемія COVID-19 та карантинні обмеження також відіграли значну роль. У 2020 році, поряд з фінансовою діяльністю, майже половину інвестицій втратила сфера торгівлі, тоді як промисловість та сільське господарство залучили більші обсяги. Загалом, поточні тенденції можна вважати позитивними для економіки, оскільки саме промисловість та сільське господарство потребують довгострокових інвестицій, на відміну від фінансової діяльності та торгівлі. Останні сфери, як правило, привабливі для короткострокового отримання прибутків, але не сприяють значному розвитку економіки України.

Отже, при визначенні пріоритетних сфер інвестування, виявлено, що найбільші обсяги міжнародних інвестицій, з урахуванням аналізу видів економічної діяльності, спрямовуються в промисловість, страхову, фінансову діяльність, роздрібну та оптову торгівлю. Відповідно до аналізу видів діяльності, іноземні інвестиції спрямовуються в розвинені галузі. Україна зосередила більшість інвестицій у промисловість (37,7%), будівництво (10,2%), державне управління та оборону (9,8%) та сільське господарство (9,3%). Тоді як у професійну, наукову та технічну діяльність вкладено лише 2,4%. Відтік інвестицій з України спостерігається у таких сферах: професійну, наукову та технічну діяльність (98,4%), промисловість (1,7%), фінансово-страхову діяльність (1,2%) та операції з нерухомістю (1,1%) [34; 43].

Таким чином, визначення перспективних напрямів інвестування в економіку України є спільним завданням для українських та міжнародних інвесторів. Однак, пріоритетами для інвестування в економіку України мають стати середньо- та високотехнологічні галузі промисловості, які наразі не представляють значного інтересу для міжнародних інвесторів. Основна мета залучення іноземних інвестицій для країни полягає у сприянні розвитку національної економіки, створенні доданої вартості продукції вітчизняних підприємств за рахунок інноваційного та високотехнологічного виробництва та підвищенні рівня конкурентоспроможності національного виробника. Інвестиційний потенціал є важливою складовою наукового та експортного потенціалів країни, забезпечуючи конкурентоздатність вітчизняної продукції на міжнародному ринку [40].

Відповідно такі важливі показники, як ВВП, безробіття та додана вартість у національній продукції поліпшуються завдяки розвитку промисловості, зокрема переробної, та наукової діяльності. Варто акцентувати переваги переробної промисловості порівняно з добувною: обидві галузі створюють робочі місця, сприяють зростанню ВВП і є важливими складовими національної стратегії розвитку економіки. Однак, саме переробна промисловість ініціює створення доданої вартості української продукції та змінює економічну модель з

сировинної на технологічну. Україна багата на власні природні ресурси, але країні бракує потужностей для їх переробки, що призводить до великої частки експорту сировини. Сировинна модель може зміцнитися, якщо розвиток добувної промисловості перевершить розвиток переробної. Тому найважливішим є розвиток переробної промисловості. У 2021 році спостерігається позитивна динаміка збалансованого розвитку цих секторів, яку слід підтримувати під час відродження економіки.

При орієнтації економіки країни на високотехнологічне виробництво, стан наукової та ІКТ сфери відіграє важливу роль, сприяючи науковим дослідженням, інноваційним розробкам та їх впровадженню на вітчизняних підприємствах, зокрема у виробничому секторі. Це також сприяє розвитку технологій Індустрії 4.0. На рис. 2.5 зображено залучення інвестицій у ці сфери за останні 5 років.

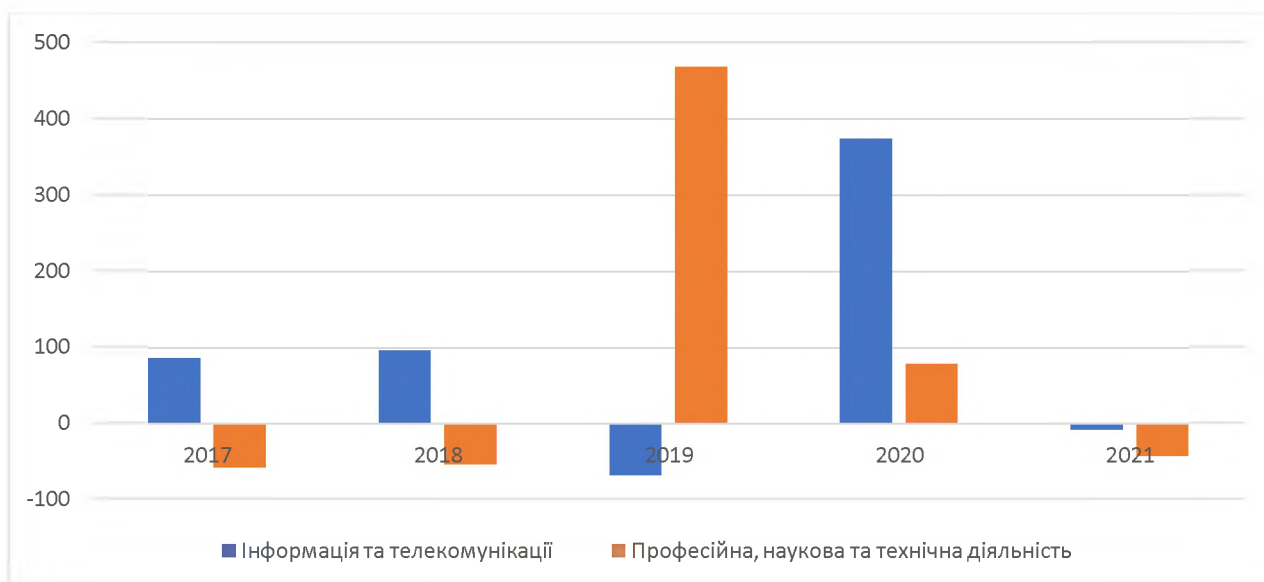

Рис. 2.5 Потоки ГПІ в ІТ-сферу та наукову діяльність за 2016–2021 рр., млн дол.

**повні дані за 2022 р. відсутні*

**складено автором за джерелом: [11]*

Так, протягом останніх років у сферах ІТ та науки в Україні спостерігається тенденція до зниження інвестиційної привабливості, оскільки наразі відбувається від'ємний потік інвестицій. Варто зазначити, що найбільше інвестицій в ІТ-сектор було залучено у 2020 році, що можна пояснити стрімким

зростанням попиту на ІТ-послуги під час карантинних обмежень. На жаль, після скасування обмежувальних заходів ця тенденція не збереглася. Враховуючи пріоритети післявоєнної економіки та необхідність її відновлення на основі високотехнологічного виробництва, потрібно розробити рішення для покращення інвестиційної привабливості ІТ-сектору та наукової діяльності в Україні.

Щоб остаточно оцінити ефективність використання інвестицій, зокрема в сферах промисловості та сільського господарства, побудуємо модель залежності рівня безробіття від обсягів залучених інвестицій за 10 останніх років на рис. 2.6.

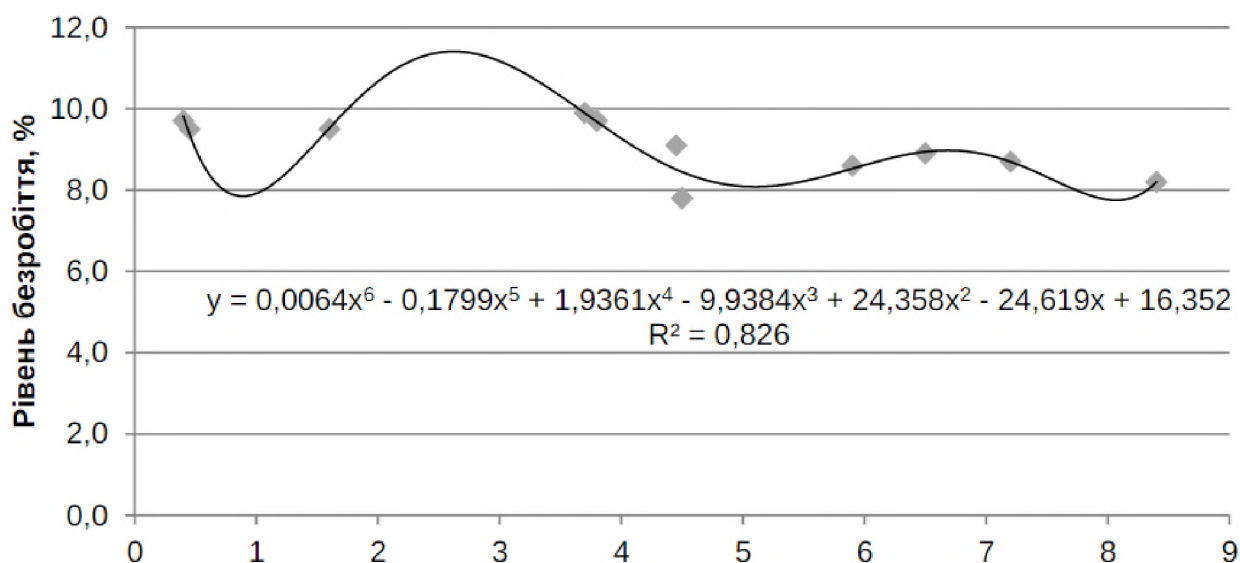

Рис. 2.6 Модель залежності рівня безробіття від потоків ПІІ України

**складено автором за джерелом: [11]*

Отримані результати свідчать про те, що потоки міжнародних інвестицій впливають на рівень безробіття. Зокрема, спостерігається зворотна залежність між потоками міжнародних інвестицій та рівнем безробіття, а показник кореляції за 10 років становить -0,67, що свідчить про позитивний вплив інвестицій на створення нових робочих місць через реалізацію інвестованих проектів. Найбільший ефект мають інвестиції, спрямовані на великі промислові та сільськогосподарські проекти з довгостроковими цілями, які приносять значний прибуток не лише інвесторам, але й країні-імпортеру у вигляді сталого розвитку.

Розподіл міжнародних інвестицій між економічними регіонами України також нерівномірний, що можна пояснити різною привабливістю регіонів для інвесторів. Це підтверджують дані, представлені на рис. 2.7.

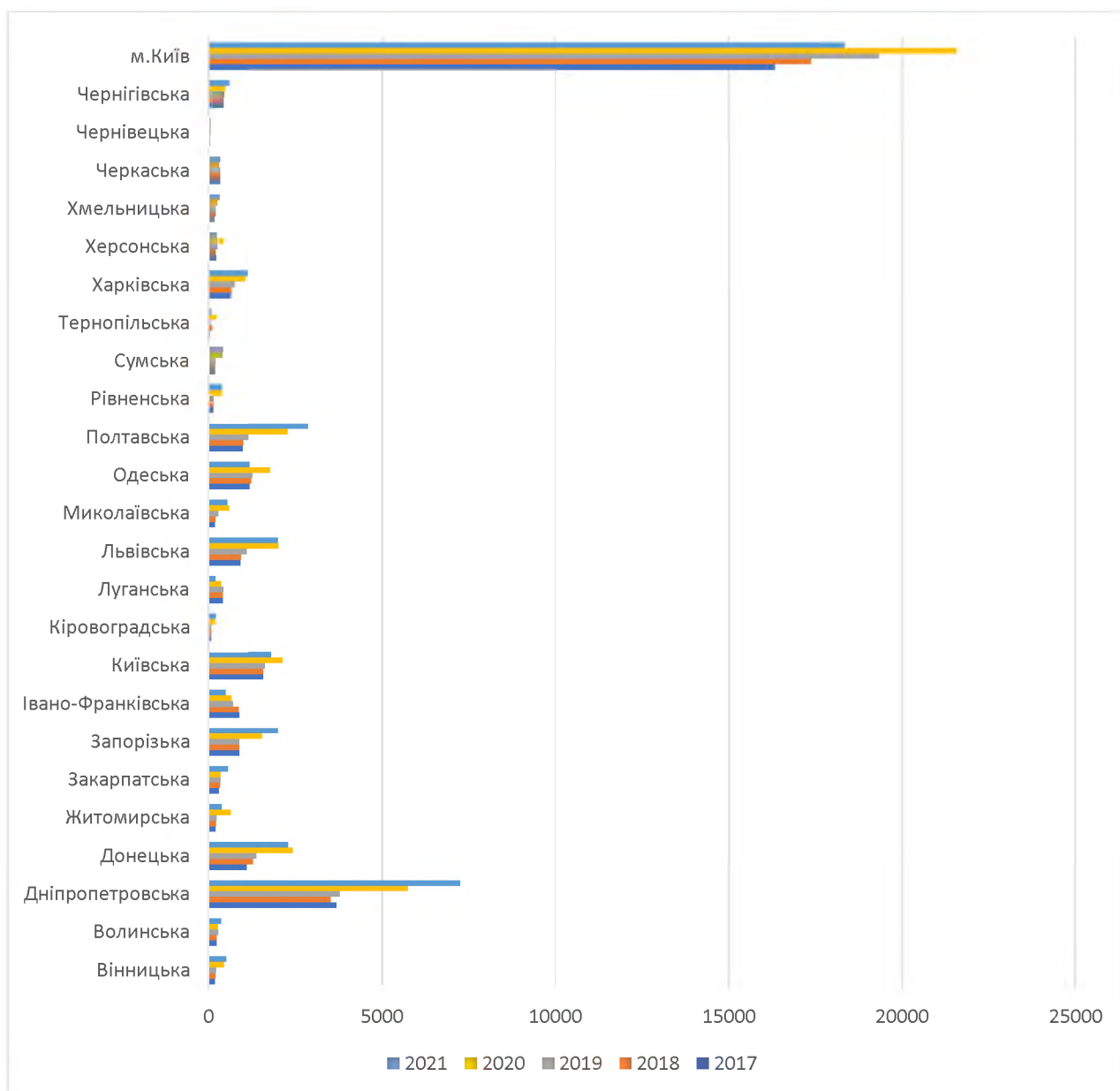

Рис. 2.7 Структура міжнародних інвестицій в економіку України за регіонами, млн.дол. США

**повні дані за 2022 р. відсутні*

**складено автором за джерелом: [56; 58]*

Упродовж 2019-2021 років, найбільше міжнародних інвестицій було залучено в місті Києві. У 2019 році сума інвестицій становила 3630,1 млн дол., що складає 60,33% усіх іноземних інвестицій в Україні. У 2020 році столиця

отримала 568,8 млн дол., а у 2021 році - 1545,4 млн дол. Найбільш привабливими для інвесторів секторами є оптова та роздрібна торгівля, нерухомість, фінансова та страхова діяльність. Однак замість сприяння інвестиціям, корупція тільки зростає. Посадовці здійснюють бізнес-операції та схвалюють інвестиційні проекти за хабарі. Часом комунальні підприємства використовуються для прикриття корупційних схем. Так, у 2019 році частка прямих іноземних інвестицій в загальних капітальних вкладеннях в Києві склала лише 1%. Інвестори вимагають більшої прозорості та чіткіші правила для ведення бізнесу, а також відсутності преференцій за хабарі [5]. Придніпровський район також є лідером залучення інвестицій. У 2021 році сюди було вкладено 2163,5 млн дол. що в 4 рази більше порівняно з 2019 роком. Придніпровський район включає Дніпропетровську область (1640,8 млн дол.) та Запорізьку область (522,7 млн дол.). Основними галузями економіки в цьому регіоні є промисловість, оптова та роздрібна торгівля та операції з нерухомим майном.

Північно-Східний район, що включає Сумську, Харківську та Полтавську області, стабільно отримує інвестиції, причому значна частина надходить в Полтавську область. Загалом протягом трьох років, в Полтавську область було вкладено 1783 млн. дол. з 2041,5 млн. дол., які припадають на весь Північно-Східний район. Характерними галузями для цього району є металообробка, машинобудування та сільське господарство.

Столичний район у 2019 та 2021 роках також показав досить високі результати, становлячи 11,08% та 8,67% від загальної кількості залучених інвестицій відповідно. Провідними міжгалузевими комплексами в районі є будівництво, транспорт, хіміко-індустріальний, паливно-енергетичний, агропромисловий, лісовиробничий та машинобудівний сектори.

Причорноморський район отримав найбільше інвестицій у 2019 році - 496,6 млн. дол. (або 8,25% від загальної суми), які були розподілені між Херсонською (3,06%), Миколаївською (2,87%) та Одеською (2,32%) областями. Важливу роль в районі відіграє легка промисловість, зокрема текстильна, швейна, трикотажна, хутрова та шкіряно-взуттєва.

Карпатський район став найбільш прибутковим у 2021 році, отримавши 7,02% від загального обсягу іноземних інвестицій, з яких 4,58% припадає на Івано-Франківську область. Тут переважають матеріаломісткі та енергоємні галузі: лісохімічна, деревообробна, гірничо-хімічна, фармацевтична та машинобудівна.

Найменш привабливими для інвесторів є Подільський (4,64%), Центральний (4,48%), Донецький (4,12%) та Північно-Західний (2,51%) райони [32; 34].

Отже, регіональна структура інвестицій тісно пов'язана з їх галузевою структурою [25, с. 72]. Диспропорція зберігається і у розподілі міжнародних інвестицій на одну особу за регіонами. За даними НБУ, наприкінці 2021 року міжнародні інвестиції склали близько 1,5 тис. дол. на особу. Найбільше було залучено у місті Києві, найменше – Чернівецькій області.

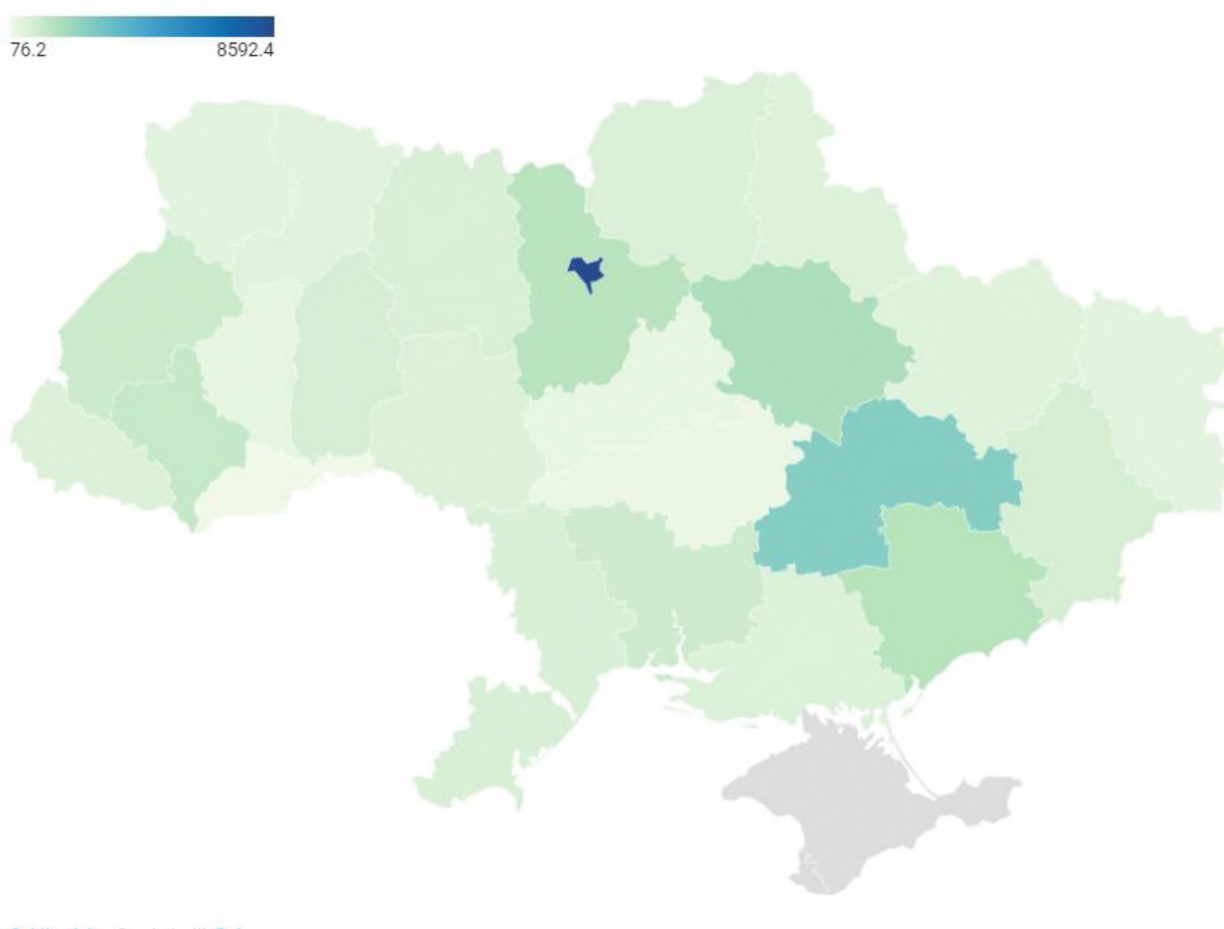

Рис. 2.8 Обсяг міжнародних інвестицій на 1 особу у 2021 р.

**Джерело: [31]*

Нерівномірність у розподілі міжнародних інвестицій можна пояснити небажанням інвесторів вкладати кошти у менш привабливі регіони. Це також зумовлено економічною, фінансовою та політичною нестабільністю, яка призводить до відмінностей у обсягах отримання прямих іноземних інвестицій на регіональному рівні, створюючи значні диспропорції та послаблюючи економічні зв'язки між регіонами. Хоча Україна має достатньо природних ресурсів і вигідне стратегічне розташування, багато іноземних інвесторів вважають інвестиційний клімат країни перспективним, але недостатньо стабільним.

Отже, аналіз сучасного стану міжнародного інвестування в національну економіку свідчить про досить низькі обсяги прямих міжнародних інвестицій. Також розподіл міжнародних інвестицій по економічним районам України є нерівномірним, що пояснюється різним ступенем привабливості регіонів. Найбільше інвестицій залучено в м. Київ, Придніпровський та Північно-Східний райони. Нерівномірність у розподілі міжнародних інвестицій зумовлена небажанням інвесторів вкладати капітали в регіони з низькою привабливістю та економічною, фінансовою та політичною нестабільністю.

2.2 Особливості та тенденції міжнародного інвестування в економіку України

Пандемія та війна в Україні спричинили прискорення реструктуризації глобальних ланцюгів створення вартості. Мультинаціональні корпорації, зосереджені на ефективності, переглядали свою глобальну присутність для пристосування до нових неконтрольованих геополітичних обставин. На це вказує низка чинників.

Індекс інвестиційної привабливості розраховується щорічно Європейською бізнес-асоціацією. Цей показник може варіюватись від 1 до 5. За весь час вимірювань, Україна не отримала понад 4 бали [39, с. 97]. Зазвичай, цей

індекс перебуває на рівні 2,5-3, свідчує про середню привабливість та недостатній інтерес інвесторів до України.

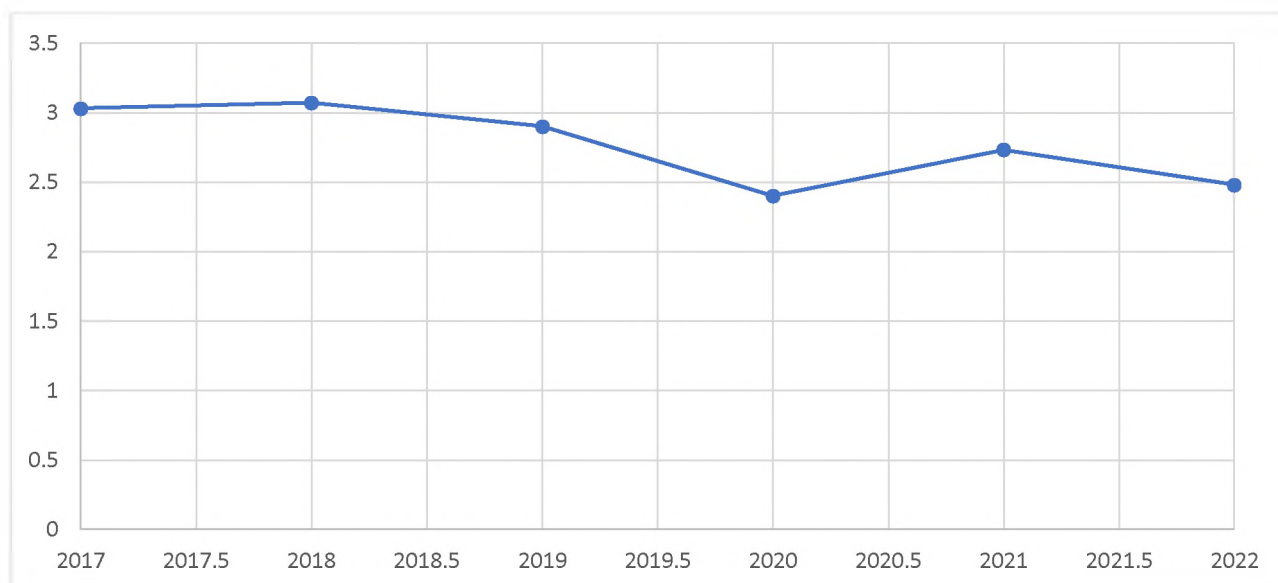

Рис. 2.9 Динаміка індексу інвестиційної привабливості України, 2017-2022 рр.

**складено автором за джерелом: [49]*

У 2020 році цей показник знизився на 5 пунктів, що пов'язано з кризою коронавірусу та нестабільністю серед інвесторів. У 2021 році значення індексу підвищилося до 2,73, що свідчить про розширення інвестиційного ринку та поліпшення загального становища України у світі [33; 44].

Слід відзначити зусилля усіх гілок влади України, зокрема Міністерства економіки, які сприяли активізації інвестиційних процесів. Було розроблено законодавство та нормативно-правову базу для розвитку інфраструктури державно-приватного партнерства. Зокрема, прийнято Закон України «Про концесію» з метою реформування концесійного законодавства, впровадження основних принципів концесій та державно-приватного партнерства відповідно до права ЄС та регулювання всіх аспектів концесійної діяльності. Також внесено зміни до 25 законодавчих актів з метою забезпечення системного підходу до врегулювання відносин залучення приватного бізнесу до реалізації проектів державно-приватного партнерства в усіх сферах господарської діяльності. Вдосконалено механізм залучення інвестицій через індустріальні парки. Наразі

до Реєстру індустріальних парків включено 52 парки, у 28 з них визначено керуючі компанії, а у 8 парках вже є учасники.

Державна підтримка проектів зі значними інвестиціями була запроваджена після набуття чинності у лютому 2021 року Законом України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні» [1]. Було прийнято нормативно-правові акти, що встановлюють вимоги до техніко-економічного обґрунтування таких проектів, вимоги до заявника, порядок взаємодії уповноваженої установи з заявниками, інвесторами, органами державної влади та місцевого самоврядування. Також розроблено методологію розрахунку обсягу державної підтримки, порядок ведення реєстру інвестиційних проектів та внесення інформації до реєстру, порядок ввезення на митну територію України та цільового використання нового устаткування та комплектуючих виробів. Державна установа «Офіс із залучення та підтримки інвестицій» була визначена як уповноважена установа для супроводу заявника та інвестора із значними інвестиціями у підготовці та реалізації інвестиційного проекту із значними інвестиціями [10].

Військові дії на території України у 2022 році суттєво погіршили інвестиційну привабливість, відчуючи негативний вплив на всі сфери економіки, включаючи інвестиційну. Повномасштабна війна стала новим чинником, що впливає на рівень ділової активності та інвестиційного клімату в Україні. Так, інтегральний показник Індексу інвестиційної привабливості України у першій половині 2022 року знизився на пів пункту, становлячи 2,17 балів з 5 можливих, це найнижче значення з 2013 року. Однак, у другій половині 2022 року значення індексу зросло до 2,48.

Для порівняння, під час активної фази пандемії Covid-19 Індекс знижувався до 2,4 балів, а під час Євромайдану – до 1,8 балів, що і досі є найнижчим значенням за весь час проведення дослідження. Важливо відзначити, що після Революції гідності Індекс продемонстрував значне зростання, тому є надія на подібну динаміку після закінчення війни [36, с. 57].

У I кварталі 2022 року, за даними Міністерства фінансів, спостерігалось значне зменшення обсягів прямих іноземних інвестицій. Однак, починаючи з II кварталу, світ поступово зосередився на наданні допомоги Україні та вкладанні ресурсів у її економіку. У цьому кварталі до країни надійшло 260 млн доларів, а в III кварталі – 400 млн доларів [57].

З самого початку повномасштабного вторгнення агресора на територію України кількість залучених державних внутрішніх запозичень постійно збільшується. Це пов'язано з випуском військових облігацій та потребою держави у додаткових ресурсах, що ілюструють дані рис.2.9.

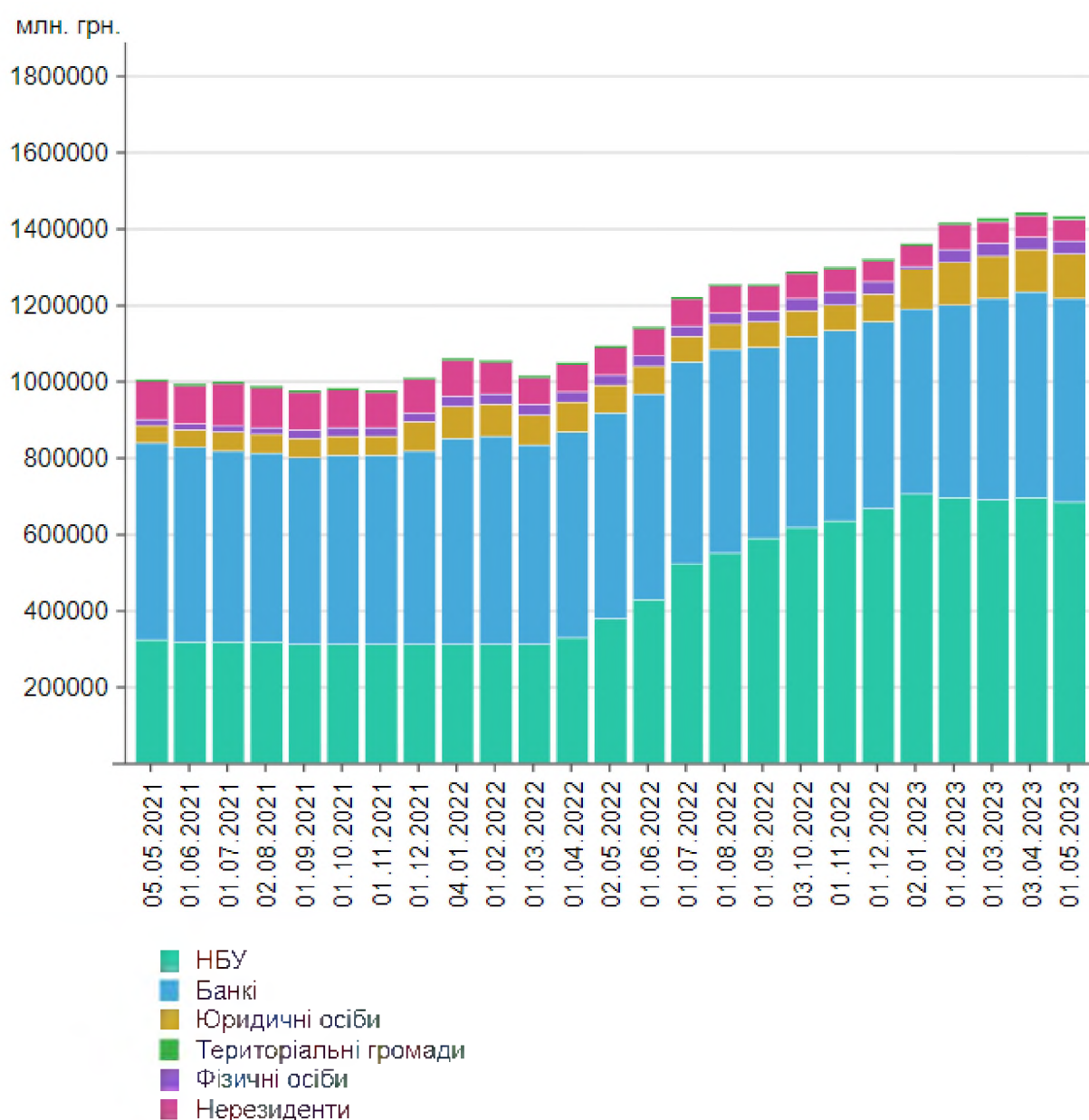

Рис. 2.9 Обсяги українських ОВДП які знаходяться в обігу, млн. грн.

*Джерело: [53]

Отже, спостерігається поступове збільшення обсягів купівлі облігацій НБУ та відповідно зменшення купівлі облігацій комерційними банками. Нерезиденти скоротили купівлю облігацій протягом досліджуваного періоду, але це не є значним фактором. Основними інвесторами на ринку державних внутрішніх запозичень є банки та НБУ, тоді як юридичні особи та нерезиденти становлять значно меншу частку.

В даний час загальна тенденція поведінки інвесторів є передбачуваною, оскільки багато з них намагаються зберегти свої ресурси і не інвестувати свої кошти. Така тенденція спостерігається для всіх форм інвестицій у цьому році.

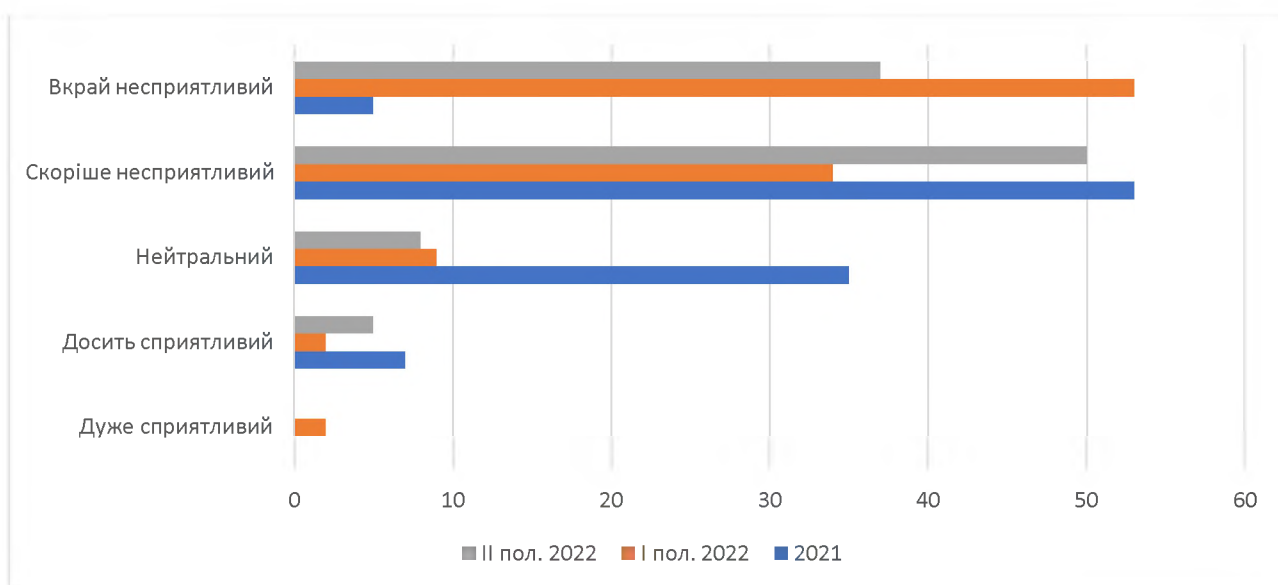

Рис. 2.10 Прогнози міжнародних інвесторів щодо динаміки інвестиційного клімату в Україні

**складено автором за джерелом: [48]*

Аналізуючи дані, можна зрозуміти, що станом на сьогодні інвестиційний клімат є вкрай неблагоприємним для інвесторів. Це пов'язано з військовими діями на території України, на відміну від 2021 року, коли показник інвестиційного клімату «скоріше неблагоприємне» також мав високе значення - 53%.

При цьому, 46% міжнародних інвесторів вважають, що ситуація не зміниться у першому півріччі 2023 року, 32% очікують подальшого погіршення інвестиційного клімату, а 22% сподіваються на певне поліпшення. Водночас,

49% міжнародних інвесторів не бачать перспектив та прибутковості інвестицій в економіку України протягом 2023 року, і лише 17% з них вважають країну перспективною для вкладень

Позитивні та негативні фактори, виділені на думку інвесторів наведені на рис. 2.11.

Негативні фактори	Позитивні фактори
• Російська військова агресія • Атаки на енергосистему • Корупція • Слабка судова система • Пошкоджені потужності, основний фонд бізнесу, інфраструктура	• Статус кандидата в ЄС • Скасування мит та квот на експорт з України • Транспортний безвіз з країнами ЄС • Позитивні фактори • Відстрочення сплати податкових та митних платежів, а також подачі звітності • Включення української енергосистеми до об'єднаної енергосистеми Європи

Рис. 2.11 Позитивні та негативні фактори для міжнародного інвестування за оцінкою інвесторів, 2022 р.

**Джерело: [48]*

Згідно з даними Європейської Бізнес Асоціації, війна в Україні займає перше місце серед факторів, які негативно впливають на інвестиційний клімат. На другому місці розташовані атаки на українську енергосистему, а на третьому – корупція. До негативних чинників також належать проблеми тіньової економіки, пошкодженого майна, трудової міграції, валютних обмежень, цін на енергоносії, неефективної системи оподаткування, частих змін в законодавстві та незрозумілої процедури мобілізації [41, с. 26].

Є деякі позитивні зрушення, які підвищують інвестиційні можливості: надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС та скасування мит і квот на український експорт. Водночас, 63% міжнародних інвесторів, які вже працюють з економікою України, планують продовжувати свою діяльність, незважаючи на ризики [48].

Загалом, інвестори наразі не розглядають проекти для інвестування в Україні через нестабільну політичну та економічну ситуацію. Національний банк України повідомляє, що підприємства, які залучають іноземні інвестиції, песимістично налаштовані на збільшення їх обсягів у наступні 12 місяців: близько 1,4% (у II кварталі 2022 року – 0,7%).

Тим не менш, підприємства транспорту та зв'язку, а також енергетики та водопостачання очікують збільшення обсягів іноземних інвестицій. Частка респондентів, які планують залучати іноземні інвестиції протягом наступних 12 місяців, становить 22,2%, що є менше, ніж 24,1% у попередньому опитуванні [32, с. 69].

Серед перешкод та ризиків, які не пов'язані з війною, варто відмітити наступні:

1) Слабкість державних інститутів призводить до недостатньої захисту прав інвесторів, порушення принципів ринкової конкуренції та підвищення корупційних ризиків. Згідно з опитуванням генеральних директорів підприємств, топ-3 ключових перешкод розвитку інвестиційного клімату не змінюється: слабка судова система (87% опитаних), високий рівень корупції (85%) та тіньова економіка (76%). Серед інших перешкод часто згадують геополітичну напруженість, енергетичну кризу, недосконале державне управління, стагнацію реформ, складну податкову систему, постійні ротації в Уряді та інше. За результатами опитування Американської торговельної палати, пріоритетними напрямками роботи з покращення бізнес-клімату в Україні є впровадження реальної та ефективної судової реформи, верховенства права, справедливого правосуддя та викорінення корупції (93% опитаних). Іншими важливими напрямками є гарантування справедливої, рівної, передбачуваної та прозорої податкової політики і чесної конкуренції (52%); забезпечення макроекономічної стабільності та продовження співпраці з МВФ (26%); забезпечення передбачуваності нормативно-правового середовища для інвесторів (23%); захист інвестицій та прав власності (21%).

2) Недорозвиненість внутрішнього ринку знижує інтерес інвесторів до розвитку бізнесу в Україні. За дослідженням ЕУ, потенціал розвитку локального ринку є ключовою перевагою для інвесторів. Україна має високий потенціал у глобальному тренді Nearshoring, займаючи перше місце у світі та друге в Європі за індексом Savills Nearshoring Index 2020. Водночас, слабкий внутрішній попит обмежує потенціал економічного зростання. Більшість грошових доходів населення йде на поточне споживання, а лише близько 2% складають заощадження, порівняно з 10-15% у країнах ЄС. Низький попит на товари довгострокового використання знижує інтерес інвесторів до збільшення виробництва через обмежений потенціал ринку збуту. Крім того, рестриктивна податково-бюджетна політика держави призводить до зменшення державного попиту та його мультиплікаційного ефекту на економічне зростання. Низька частка продукції із високою доданою вартістю в експорті може негативно впливати на торговельний баланс та загальний стан економіки через погіршення цінової кон'юнктури на зовнішніх ринках.

3) Неєфективне використання потенціалу банківської системи для фінансової підтримки реального сектору. Рівень банківського кредитування економіки знизився з 80% до 15% ВВП за останні 10 років, що є найнижчим показником серед країн з формуючимися ринками. Частка безризикових активів у структурі активів банків зросла до 40%, а прибутковість працюючих активів – до 5,2%, свідчаючи про відсутність стимулів для збільшення кредитування. Банківський сектор України характеризується надмірною регуляцією та не приваблює іноземних банків, незважаючи на високу прибутковість. З 2015 року не спостерігалось приходу іноземних банків, тільки вихід з вітчизняного ринку. Банківській системі потрібні дерегуляція, інноваційні моделі розвитку та приваблення іноземних банківських груп, що позитивно позначиться на кредитній активності.

4) Недостатньо розвинений вітчизняний фондовий ринок обмежує можливості залучення коштів для інвестиційних проектів бізнесу, що призводить до втрати конкурентних переваг на національних та глобальних

ринках. У розвинених країнах фондовий ринок відіграє ключову роль у залученні коштів для бізнес-проектів. В Україні ринок корпоративних облігацій та акцій може зростати на 2-3 рази щорічно, якщо буде попит на такі фінансові інструменти. Проте, розвиток цього ринку ускладнений високою конкуренцією з боку ОВДП, процентними ставками, які перевищують інфляцію та облікову ставку НБУ, відсутністю податкових пільг для доходів від операцій з цінними паперами та недосконалим законодавством щодо захисту міноритарних акціонерів. Більшість акцій, які обігають на вітчизняному фондовому ринку, належать іноземним емітентам. Залучення капіталу українським бізнесом через розміщення акцій на іноземних фондових площадках майже припинилося. Така ситуація змушує залучати кошти через борговий канал, відсутність можливості поповнення власного капіталу шляхом розміщення акцій підвищує кредитні ризики емітентів, що ускладнює зростання банківського кредитування [10].

Відносно залучення нових інвесторів було висловлено великі очікування, зокрема через так звані «інвестия». Урядовий офіс UkraineInvest, відповідальний за приваблення та підтримку інвестицій, встановив ціль на 2022 рік - подання інвестиційних заявок на суму понад 1 мільярд доларів. Однак загальна тенденція поведінки інвесторів передбачувана: вони призупиняють активність, чекаючи стабільніших часів, і деякі навіть виводять кошти з України. Це відчутно впливає на майже всі види інвестицій [14].

Єдині сектори, які не зазнали значних втрат під час війни, - це ІТ-технології та стартапи. Вони залишаються актуальними джерелами для активного інвестування навіть сьогодні, оскільки є малозалежними від місця розташування та економічно вигідними. Незважаючи на введення воєнного стану, військову мобілізацію та релокацію бізнесу та команди, ІТ-індустрія в першому кварталі 2022 року забезпечила державі рекордні 2 мільярди доларів експортних надходжень, що на 500 мільйонів доларів більше, ніж за аналогічний період минулого мирного року. Згідно з даними Національного банку, обсяг ІТ-експорту фактично зріс майже на 30%.

До початку війни спостерігалось інтенсивне зростання ІТ-індустрії, з фіксацією в лютому найвищого показника експорту за всю історію вітчизняного ІТ-ринку - 839 млн дол. [47]. Ці показники привабливі для іноземних інвесторів, тому під час воєнного стану головним напрямом для інвестування залишається ІТ-технології.

На 2023 рік очікуються інвестиції в аграрний сектор, енергетику, будівництво, фармацевтику, FMCG, нерухомість та інші галузі. З метою покращення ситуації, у липні минулого року на конференції в Лугано було представлено амбітний план, економічну стратегію відновлення країни. Реалізація плану розрахована на 10 років і вже отримала позитивні оцінки та підтримку від міжнародних партнерів [32, с. 70].

Отож, війна суттєво негативно позначилася на інвестиційному секторі України. Більшість інвесторів припинили співпрацю з Україною через постійну територіальну загрозу та нестабільну економіко-політичну ситуацію. Проте, Україна все ще залишається привабливою для інвестицій, пов'язаних з ІТ-сектором та інноваційною діяльністю. Крім того, деякі інвестори зацікавлені в інституційній нерухомості як інструменті інвестування, оскільки цей консервативний метод може виявитися відповідним після закінчення війни. ОВДП поступово втрачають свою привабливість для іноземних інвесторів, хоча цей інструмент допомагає зберегти кошти та гарантований до повернення державою.

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

У липні 2022 року на конференції у Лугано, Україна представила масштабний та всеохоплюючий план відродження країни. Виконання цієї стратегії розраховане на 10 років, і вона заробила схвальні відгуки та підтримку від міжнародних партнерів. Україна має амбітну, але реалістичну мету: до 2032 року перетворитися з перехідної (транзитної) економіки на розвинуту економіку. Вже зібрано понад 500 інвестиційних проектів у 10 галузях економіки [37; 46].

Крім того, представник ЄС з питань зовнішньої політики та політики безпеки Жозеп Боррель акцентує увагу на необхідності привласнення приватних інвестицій для відродження постконфліктної України - як зі сторони України, так і з інших країн, для чого слід створити сприятливі умови [45].

Звісно, після закінчення війни зникнуть такі перешкоди для припливу іноземних інвестицій як високий ризик руйнування об'єктів, пошкодження інфраструктури, втрати майна на окупованих територіях. Знизиться значення таких перешкод, як падіння економіки, купівельної спроможності населення, банкрутство значної частини малого та середнього бізнесу. Натомість, на перший план вийдуть традиційні для України проблеми, які заважатимуть міжнародному інвестуванню в її економіку: високий рівень корупції, слабка судова система, відтік кваліфікованих кадрів та капіталу, несистемна та поспішна робота над податковими змінами, значний рівень бюрократії бізнес-процесів, повільна модернізація інфраструктури, тиск з боку правоохоронних органів, ризик зриву співробітництва з МВФ, популізм. Поганий інвестиційний клімат в Україні протягом тривалого періоду був обумовлений нестабільністю, інфляцією, недосконалою податковою системою та законодавством, вартістю ресурсів, високими митами, ризиками втрати або ж знецінення капіталу, корупцією, бюрократією, тіньовими стосунками з владою, низьким рівнем платоспроможного попиту населення, високим рівнем бідності. Таким чином, міжнародні рейтинги вказують, що не лише війна стала головною причиною

незадовільної інвестиційної активності, а також високий рівень корупції та відсутність економічної свободи. Але міжнародні потрібні країні в якості одного з джерел коштів для відновлення, стабілізації курсу національної валюти, поживлення економічного розвитку. Іноземні інвестори довгий час звинувачували уряд України щодо падіння інвестиційної привабливості, який дуже неефективно та неспішно бореться з корупцією. Основні макро прогнози МВФ вказують, що міжнародні інвестиції у 2023–2024 роках до ВВП становитимуть у кращому разі 0,4%, у 2025-му – 2,4% й у 2026–2027 роках наблизяться до 5%. Водночас фонд вважає вкрай високим ризик подальшої ескалації військового конфлікту, що у свою чергу призведе до погіршення макроекономічної ситуації. Це нові руйнування виробництв, розрив логістичних ланцюгів, стагнація зовнішньої торгівлі, чергова хвиля відтоку біженців за кордон, повне заморожування інвестицій [17].

Тобто при наявних рівнях перешкод допомога від міжнародного інвестування у відновлення економіки України буде обмеженою. Міжнародна допомога (від МВФ зокрема) призначена переважно для того, щоб балансувати державний бюджет. Водночас обсяг міжнародних інвестицій, за оцінками МВФ, перебуватиме в межах 5–10 млрд. дол. на рік. Це дуже мало з огляду на те, що лише прямі збитки України через війну, за оцінками Київської школи економіки (KSE), сягають майже 140 млрд. дол. [55].

Також на підставі вивчення іноземного досвіду можна сформулювати наступні умови для зростання обсягів міжнародних інвестицій [54]:

- Створення орієнтованої на ціль структуру інвестиційної політики. Рамки політики слід розробляти у співпраці з інвесторами, щоб забезпечити план для чіткості та ефективної реалізації. Вона має зосереджуватися на баченні, конкретних цілях, конструктивному спрямуванні інституцій, відповідальних за міжнародні інвестиції, намічених діях уряду та заходах щодо реалізації пріоритетів реформ. Інвестовані гроші мають залишатися в країні. Зараз це є неможливим через корупційні перешкоди та поганий інвестиційний клімат. Підприємці обирають офшори через ненадійність банківського сектору України.

Також потрібно забезпечити стабільний курс гривні для розвитку економіки, можливості побудови довгострокової економічної та інвестиційної політики.

- Зміцнення інституцій для сприяння інвестиціям. Україна має конкурувати на міжнародному рівні за міжнародні інвестиції. Потрібна допомога міжнародних експертів, щоб допомогти нинішньому українському агентству сприяння інвестиціям, *ukraineinvest*, визначити чіткий мандат із конкретними цілями, покращити залучення приватного сектору та збільшити суттєвий бюджет, кількість персоналу та навички просування.

- Створення конкурентоспроможного середовища для бізнесу. Вже досягнуто певного прогресу в покращенні сприятливого середовища для бізнесу. Інвестори стверджують, що потрібно набагато більше. Щоб залучити нові міжнародні інвестиції, Україна має знизити витрати на ведення бізнесу шляхом зменшення трансакційних витрат і покращення середовища для інвесторів.

- Продовжувати антикорупційні реформи. Хоча в боротьбі з корупцією було досягнуто реального прогресу, ще багато чого потрібно зробити, вирішуючи не лише справжню корупцію, але й сприйняття корупції, щоб стати привабливішими для нових інвесторів. Зміцнення прозорості та верховенства права та розширення цифровізації є ключовими для мінімізації корупційних ризиків.

- Зміцнення інституції та нормативно-правову базу, що регулює проекти капітальних інвестицій. Україні необхідно розвинути спроможність уряду планувати та управляти великими державними інвестиціями та державно-приватними партнерствами, оцінювати та керувати проектами, здійснювати закупівлі, співпрацювати з приватним сектором, надавати концесії та переглядати закони про державні закупівлі, державно-приватні партнерства та концесії повинні відповідати вимогам ЄС та СОТ.

- Прискорення процесу приватизації. державні підприємства в Україні неефективні та погано працюють, але все ще представляють інтерес для іноземних інвестицій. Уряд має прискорити їхню приватизацію та забезпечити

прозорість, відкриту конкуренцію, чесність та реалістичні зобов'язання інвесторів.

- Прискорення вступу до ЄС. Процес вступу до ЄС є рушієм широкомасштабних довгоочікуваних реформ у багатьох сферах. Прискорення реформ для повної відповідності законодавству ЄС має залишатися головним національним пріоритетом.

- Вирішення галузевих проблем. Існують можливості для інвесторів у широкому діапазоні секторів, які були визначені як такі, що потенційно можуть зацікавити інвесторів із США, у тому числі для сільськогосподарських ресурсів, високотехнологічного виробництва, нафти та газу та відновлюваної енергії. Зараз інвестується головним чином в виробництво продукції, яку можна експортувати. Вкладання в підприємства, які працюють для внутрішнього ринку, нецікаві інвесторам.

З огляду на перераховані умови сформулюємо комплекс дій, якій має призвести для створення сприятливого інвестиційного клімату для міжнародного інвестування у повоєнне відновлення економіки України:

- 1) Створить основу інвестиційної політики, орієнтованої на цілі: створити консультативну групу зацікавлених сторін щодо політики іноземних інвестицій; розробити середньострокову політику іноземного інвестування; встановити чіткі цілі та завдання; встановити обмежену кількість пріоритетних секторів; налагодити регулярний публічно-приватний діалог; аналізувати на постійній основі конкурентоспроможність та ефективність залучення міжнародних інвестицій; відстежувати результати та вплив залучених міжнародних інвестицій.

- 2) Зміцнення інституцій для сприяння інвестиціям: зміцнити призначене в Україні Агентство сприяння інвестиціям (ІРА) з інституційною незалежністю в діяльності; Агентство має розробити та опублікувати власну стратегію залучення міжнародних інвестицій та визначити цілі; встановити міцні зв'язки з приватним сектором; провести порівняльний аналіз із країнами, що стикалися з повоєнним відновленням, забезпечити професійний підхід до

виконання всіх операційних функцій із заохочення міжнародних інвестицій; розробити ефективні інструменти моніторингу та оцінки та ввести їх практику в ІРА.

3) Створення конкурентного сприятливого бізнес-середовища: просування процесу дерегуляції під керівництвом спеціальної Міжвідомчої робочої групи з прискореного перегляду державного регулювання економічної діяльності; вдосконалення режиму оподаткування, щоб він був раціональним, чітким, послідовним, передбачуваним і не обтяжливим для праці; полегшення доступу до землі та інфраструктури; модернізувати законодавство про працю; послаблення валютних обмежень; розробка надійний захисту прав власності шляхом зміцнення законодавчої бази та ефективного правозастосування; покращити митні процедури та прикордонну інфраструктуру; приведення у відповідність законодавства з директивами ЄС щодо сприятливого середовища для бізнесу.

4) Продовження антикорупційних реформ: розширення цифровізації для підвищення прозорості та зменшення фізичної взаємодії між інвесторами та чиновниками державного сектору; зміцнення існуючих антикорупційних інституцій; посилення антикорупційної законодавчої бази, особливо щодо стримування впливу олігархів; посилення спроможності та повноваження існуючих наглядових установ; сприяння відкритому підходу та комунікації щодо питань корупції; приведення законодавства щодо боротьби з корупцією у відповідність до директив ЄС та вимог вступу до ЄС.

5) Зміцнення інституцій та нормативної база, що регулюють проекти капітальних інвестицій: підвищити спроможність уряду спрямовувати та управляти державними інвестиціями та державно-приватним партнерством; розробити нові стратегії щодо державно-приватного партнерства та державних інвестицій; посилити законодавчу базу, що регулює питання державно-приватного партнерства, державних інвестицій та концесії відповідно до ЄС та СОТ; розробити чітку державну політику щодо залучення іноземних компаній до державно-приватного партнерства; розвивати спроможність Агенції з питань

підтримки державно-приватного; підтримувати місцеві та центральні урядові міністерства та органи влади; посилити нагляд у цій сфері.

6) Посилити процес приватизації: вдосконалити правову та політичну основу приватизації; розробити багаторічну стратегію приватизації; пришвидшити корпоратизацію та передачу активів до Фонду державного майна України; розглянути первинні публічні пропозиції (IPO) на українських та авторитетних міжнародних фондових біржах; встановити незалежний апеляційний процес; розробити та впровадити ефективну стратегію комунікації з приводу приватизації; розробити стратегію, що демотивує та знімає стимули у місцевих органів влади щодо утримання державних підприємств.

7) Посилити процес вступу в ЄС: віддати перевагу та належним чином підготуватися до процесу приєднання до Європейського Союзу; віддати перевагу узгодженню зі здобутками ЄС у конкретних сферах, пов'язаних з інвестиціями; зміцнити потенціал уряду для проведення процесу приєднання; приділити більше уваги впровадженню здобутків ЄС; встановити сильні механізми для моніторингу, оцінки та звітування про хід приєднання до ЄС.

8) Вирішення галузевих проблем:

- Сільське господарство та харчова промисловість: прискорити реформу земель; скасувати мораторій на іноземне володіння сільськогосподарськими землями; далі інтегруватися з ЄС, з урахуванням зобов'язань перед ВТО; вилучити залишкові тарифні та нетарифні бар'єри для експорту в ЄС та інші країни.

- Інноваційна сфера: заохочувати повернення висококваліфікованого українського населення; створити страхування ризиків для іноземних інвесторів та бізнес-візитерів; забезпечити комунікацію з приводу міжнародних інвестицій на рівні областей.

- Енергетична галузь; переглянути та оновити правову основу для забезпечення стабільності; вирішити значні фінансові дисбаланси в енергетичному секторі; боротися з корупцією та впливовими інтересами у

секторі; забезпечити, щоб державно-приватні партнерства, концесії та приватизація були прозорими, відкритими та без корупції.

- Відроджена енергія: віддати перевагу проектам відродженої енергетики в планах відбудови; створити умови для розвитку водневої, біопаливної та інших галузей.

Більш детально зупинимося на розробці заходів щодо інституалізації саме доброчесності, як головного шляху протидії корупції, що виступає однією з головних перешкод для отримання міжнародних інвестицій. Корумповані службовці вищого рівня традиційно не зацікавлені в залученні міжнародних інвестицій до приватного сектору тому, що «віджати» приватні міжнародні інвестиції важко та ризиковано. Інвестор не бажає віддавати власні гроші та має намір боротися за них. Корупціонерів цікавить отримання закордонних кредитів, а не залучення міжнародних інвестицій. Тому розвиваються закордонні інвестиції під державну гарантію. За такий спосіб корупціонер може вкрати гроші, а інвестори – отримати компенсації за рахунок бюджету. Отримання та у подальшому розкрадання кредитних коштів підриває економіку держави та стимулює зростання державного боргу, виникає серйозний ризик дефолту. Інституалізація корупції проявляється в тому, що корупційні відносини так тісно вплелися в тканину економічних, політичних й правових відносин, що виконують регулятивну функцію, привласнили собі частину функцій легальних соціальних інститутів. У суспільстві сформувалася особлива культура, котру можна назвати корупційною субкультурою. Вона сприяє руйнуванню внутрішнього світу особистості, дестабілізації та падіння моральних засад, перешкоджає нормальному суспільному розвитку. Формуються та розвиваються «корупційні ланцюги», розрив яких залежить не тільки від органів державної влади, громадських організацій, але перш за все від зміни цінностей, мотивів і поведінки людей [21]. Отже, у боротьбі з корупцією, як традиційної перешкодою великого міжнародного інвестування, потрібна політична та громадська воля. Наявність такої волі формується під впливом комплексу чинників об'єктивного та суб'єктивного характеру: існуючою політичною системою, характером

суспільної психології, особистими якостями службовців на вищих рівнях державної влади, рівнем громадської правосвідомості, рівнем розвитку демократичних інститутів, що забезпечують вияв такої волі й її реалізацію. Без боротьби з корупцією неможлива позитивна інвестиційна перспектива для України та майбутнього розвитку й існування. У таблиці 3.1 наведено головні заходи боротьби з корупцією, сформульовані з урахуванням положень Конвенції ООН щодо протидії цьому явищу [42].

Таблиця 3.1

Заходи протидії корупції в контексті залучення міжнародних інвестицій в економіку України

Захід	Мета
Група санкцій	
Грошові штрафи	Покарання за проступок і запобігання майбутніх порушень
Позбавлення волі	Покарання за проступок і запобігання майбутніх порушень, орієнтоване на фізичних осіб
Конфіскація	Використовується для того, щоб позбавити правопорушників доходів, отриманих неправомірним шляхом, і запобігти порушенням у майбутньому
Засоби правового захисту, передбачені контрактом	Інструмент для комунікації, забезпечує дотримання антикорупційних вимог, передбачених контрактом
Призупинення та усунення	Використовується для усунення ненадійних підрядників від участі в державних закупівлях
Втрата пільг	Обмежує для правопорушників доступ до інших державних пільг й послуг
Відповідальність за шкоду	Виплата компенсації постраждалим від корупції
Репутація	Забезпечує публічну підзвітність правопорушників
Група стимулів	
Пом'якшення покарання	Заохочує повідомлення інформації про власні порушення, враховує зусилля компаній щодо запобігання корупції
Преференції при проведенні закупівель	Заохочують дотримання належної практики шляхом надання преференцій при проведенні закупівель
Преференційний доступ до пільг	Заохочує дотримання належної практики шляхом надання преференційного доступу до державних пільг, послуг
Репутація	Заохочує дотримання належної практики завдяки суспільному визнанню
Винагорода інформаторів	Заохочує громадян повідомляти інформацію про можливі порушення
Група додаткових заходів	
Пакти доброчесності	Інструмент для підвищення стандартів доброчесності в рамках проекту або сектора на основі договірних зобов'язань й з використанням зовнішнього нагляду
Кодифіковані ініціативи	Добровільні ініціативи на основі «колективних дій», здійснювані бізнес-підприємствами, використовуються для підвищення рівня інформованості та підвищення доброчесності на місцевому, регіональному, галузевому рівнях

1	2
Реформа державного сектора	Спільні державні / приватні ініціативи, орієнтовані на боротьбу з корупцією з боку попиту за допомогою реформування державної служби та нормативно-правової бази
Інформування населення	Заходи щодо підвищення обізнаності про шкоду корупції

**складено автором*

Досвід показує, що поєднання різних санкцій часто виявляється найбільш ефективним засобом, і багато держав дають правоохоронним органам можливість застосовувати всі вісім видів санкцій на власний розсуд. При виборі альтернативних варіантів санкцій необхідно враховувати правові засади держави і стали регулятивну практику і норми, а також практичні міркування, які можуть обмежити корисність певних заходів. Але потрібні також й стимули, що заохочують особу, компанію. У той же час важливо, щоб стимули не надавалися на надмірно широкій основі і щоб їх використання залежало від активних превентивних зусиль. Стимули, що постачаються разом з надмірною щедрістю, чреваті ризиком підриву цілей в частині забезпечення чесності і непідкупності, а також суспільної довіри до правосуддя. Завдяки зазначеним заходам, які реалізуються на рівні держави та окремих суб'єктів формується антикорупційна правова свідомість, тобто сукупність поглядів, ідей, думок про негативну соціальну сутність корупції, про ту загрозу, яку вона представляє добробуту як всієї держави, так і окремим його інститутам, причини та наслідки корупції, а також можливих напрямках протидії їй. Поступово на всіх рівнях створюється антикорупційна правова психологія - сукупність почуттів, емоцій, переживань, настроїв, звичок, що визначають негативну оцінку корупції і є основою правомірної поведінки.

Отже, зменшити рівень корупції, як головної перешкоди для отриманні міжнародного інвестування для повоєнного відновлення можна за допомогою застосування комплексу заходів і механізмів, що охоплюють правові, адміністративні, економічні, інформаційні інструменти.

ВИСНОВКИ

Міжнародне інвестування - це комплексна система дій, що охоплює довгострокові вкладання міжнародного капіталу в різні галузі або сфери із метою отримання прибутку. Ця діяльність включає експорт та імпорт капіталів, співпрацю з іншими державами у реалізації проектів, створення спільних підприємств, а також участь у інтеграційних процесах у різних сферах. Об'єкти міжнародного інвестування можна класифікувати за такими категоріями: матеріальні, нематеріальні та фінансові активи. Портфельні та прямі іноземні інвестиції є основою міжнародного інвестування.

Причини імпорту та експорту іноземних інвестицій різняться, але головними є бажання інвесторів розмістити капітал у країні або секторі, який забезпечить максимальний прибуток, зменшить витрати та диверсифікує ризики. Прямий вплив полягає в тому, що приплив іноземних інвестицій доповнює потік внутрішніх інвестицій, збільшуючи обсяг коштів, які інвестуються в основний капітал. Опосередковані ефекти іноземних інвестицій можуть включати передачу технологій, покращення управлінських навичок, створення нових робочих місць та забезпечення доступу до нових ринків для продукції та послуг. Усі ці фактори також можуть підвищити загальний рівень економічного розвитку країни-реципієнта.

Сучасний стан міжнародного інвестування в національну економіку України характеризується досить низькими обсягами прямих міжнародних інвестицій. Розподіл міжнародних інвестицій по економічних районах України нерівномірний, що пояснюється різним ступенем привабливості регіонів. Найбільше інвестицій залучено в м. Київ, Придніпровський та Північно-Східний райони. Нерівномірність у розподілі міжнародних інвестицій зумовлена небажанням інвесторів вкладати капітали в регіони з низькою привабливістю та економічною, фінансовою та політичною нестабільністю. Найбільші обсяги міжнародних інвестицій, з урахуванням аналізу видів економічної діяльності, спрямовуються в промисловість, будівництво, сільське господарство страхіву та

фінансову діяльність, роздрібну та оптову торгівлю. Тобто іноземні інвестиції спрямовуються в розвинені галузі.

Згідно з даними Європейської Бізнес Асоціації, війна в Україні займає перше місце серед факторів, які негативно впливають на інвестиційний клімат. Більшість інвесторів припинили співпрацю з Україною через постійну територіальну загрозу та нестабільну економіко-політичну ситуацію. На другому місці розташовані атаки на українську енергосистему, а на третьому – корупція. До негативних чинників також належать проблеми тіньової економіки, пошкодженого майна, трудової міграції, валютних обмежень, цін на енергоносії, неефективної системи оподаткування, частих змін в законодавстві та незрозумілої процедури мобілізації. Проте, Україна все ще залишається привабливою для інвестицій, пов'язаних з ІТ-сектором та інноваційною діяльністю.

Є деякі позитивні зрушення, які підвищують інвестиційні можливості: надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС та скасування мит і квот на український експорт. Водночас, 63% міжнародних інвесторів, які вже працюють з економікою України, планують продовжувати свою діяльність, незважаючи на ризики.

Звісно, після закінчення війни зникнуть такі перешкоди для припливу іноземних інвестицій як високий ризик руйнування об'єктів, пошкодження інфраструктури, втрати майна на окупованих територіях. Знизиться значення таких перешкод, як падіння економіки, купівельної спроможності населення, банкрутство значної частини малого та середнього бізнесу. Натомість, на перший план вийдуть традиційні для України проблеми, які заважатимуть міжнародному інвестуванню в її економіку: високий рівень корупції, слабка судова система, відтік кваліфікованих кадрів та капіталу, несистемна та поспішна робота над податковими змінами, значний рівень бюрократії бізнес-процесів, повільна модернізація інфраструктури, тиск з боку правоохоронних органів, ризик зриву співробітництва з МВФ, популізм.

Також на підставі вивчення іноземного досвіду можна сформулювати наступні умови для зростання обсягів міжнародних інвестицій: створення орієнтованої на ціль структуру інвестиційної політики; зміцнення інституцій для сприяння інвестиціям; створення конкурентоспроможного середовища для бізнесу; продовження антикорупційні реформи; зміцнення інституції та нормативно-правову базу, що регулює проекти капітальних інвестицій; прискорення процесу приватизації; прискорення вступу до ЄС та вирішення галузевих проблем. Було розроблено комплексі рекомендацій для досягнення кожної з перерахованих умов зростання. Також одним з головних напрямків покращення інвестиційної привабливості України для міжнародних інвесторів є запобігання корупції. Важливим стає розробка заходів щодо інституалізації саме доброчесності, як засобу протидії корупції. Було запропоновано широкий спектр заходів для застосування санкцій проти корупції в приватному секторі: грошові штрафи, позбавлення волі, конфіскація, втрата пільг, відповідальність за шкоду, репутаційна шкода та ін. Для боротьби з корупцією існують також стимули, що заохочують особу, компанію, служать важливим доповненням до режиму санкцій: преференції при проведенні закупівель, преференційний доступ до пільг, винагорода інформаторів, добра репутація та ін. Особливого значення набуває інституалізація доброчесності за допомогою міжнародних антикорупційних програм та формування антикорупційної правосвідомості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні: Закон України № 1116-IX від 17.12.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20>
2. Про режим іноземного інвестування: Закон України № 93/96-ВР від 19.03.1996. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/93/96-вр>
3. Балабанова Н. В. Оцінка впливу прямих іноземних інвестицій на економічний розвиток країни. Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Економіка. 2018. №16. С. 58-67.
4. Братко О. С. Стан міжнародної інвестиційної діяльності в Україні. Ефективна економіка. 2020. №4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2020_4_74.
5. Бусол О. Інвестиції і корупція: хто кого? URL: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1834:koruptsiya&catid=8&Itemid=350
6. Гаврилюк О.В., Дольний Ю.З. Причини та напрямки впливу прямих іноземних інвестицій на економіку приймаючої країни. Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наук. праць. Вип. 820. Економіка. 2019. С. 18-25.
7. Галазюк Н. М. Сутність та структура міжнародної інвестиційної діяльності на сучасному етапі. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2017. № 12(1). С. 69-72.
8. Гук О. Мохонько Г., Шендерівська Л. Тенденції інвестування в Україні. Економіка та суспільство. 2021. №29. С 32-38.
9. Гук О. В., Шендерівська Л. П., Мохонько Г. А. Інвестування інноваційної діяльності: навч. посіб. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, Видавництво «Політехніка», 2022. 186 с.
10. Данилишин Б. Щодо стану інвестиційних процесів в економіці України та шляхів їх активізації. URL:

https://lb.ua/blog/bogdan_danylysyn/503439_shchodo_stanu_investitsiynih_protseviv.html

11. Демішев І., Войтко, С. До питання інвестиційного потенціалу України під час і після війни. Економіка та суспільство. 2022. №44. С. 45-53.

12. Дячук Р. О. Особливості міжнародної інвестиційної діяльності. URL: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-1488/>

13. Задоя А.О. Міжнародна інвестиційна діяльність: навч. посіб. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 122 с.

14. Залєвська О. Інвестиції під час війни: тенденції та перспективи. URL: <https://buduysvoe.com/publications/investyciyi-pid-chas-viyny-tendenciyi-ta-perspektyvy>

15. Короленко Н. В., Біла Д. В. Сутність прямих іноземних інвестицій у міжнародних відносинах: вплив на соціально-економічний розвиток країн та їх наслідки. Науковий вісник Одеського національного економічного університету: зб. наук. праць. Одеса: Одеський національний економічний університет. 2021. №3-4(280-281). С.115-121.

16. Крамаренко К. М. Прямі іноземні інвестиції у системі міжнародних фінансів. Ефективна економіка. 2021. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8781>

17. Кучеренко С. «План Маршалла» скасовується: яким бачить МВФ повоєнне відновлення України. URL: <https://mind.ua/publications/20255748-plan-marshalla-skasovuetsya-yakim-bachit-mvf-povoenne-vidnovlennya-ukrayini>

18. Леус М. М. Суть та класифікації іноземних інвестицій. URL: https://vlp.com.ua/files/27_17.pdf

19. Міжнародні економічні відносини: підручник / за ред. А. П. Голікова, О. А. Довгаль. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. 464 с.

20. Мишко. О. А. Інвестування: навч. посіб. URL: https://elib.lntu.edu.ua/sites/default/files/elib_upload/ENP%20finish/page7.html

21. Михайленко Д.Г. Проблеми становлення моделі правової протидії корупційним злочинам в Україні. URL:

<http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/4180/43.Mychailenko%20D.%20Problemy%20stanov%20mod.pdf>

22. Михайленко О. Г., Красникова Н. А. Вплив іноземних інвестицій на розвиток економіки України в умовах глобалізації. Ефективна економіка. 2020. № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8046>

23. Молчанова Е. Взаємодія транснаціональних корпорацій з національними економіками на прикладі України. URL: http://www.academia.edu/9373720/ДОСЛІДЖЕННЯ_КИЇВ

24. Мошляк І. Прямі іноземні інвестиції як фактор економічного зростання держави. Вчені записки Університету «КРОК». 2021. №3 (63). С. 44–50.

25. Парфенцова Н. О., Голубова Г. В. Статистичне оцінювання та моделювання інвестиційної привабливості регіонів України. Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій. 2021. №2 (8). С. 66-78.

26. Пашенко О.В. Інвестиційні стратегії країн в умовах регіоналізації міжнародної торгівлі: дис. ... канд. екон. наук за спец. 08.00.02; Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара. Дніпро, 2018. 268 с.

27. Першко Л., Гурська Л. Значення іноземних інвестицій для економіки України. Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах СНД: XVIII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/2765#>

28. Руденко-Сударєва Л.В., Шевченко Ю.А. Ефективність міжнародного інвестування ТНК у глобальному економічному середовищі. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Економіка і менеджмент. 2019. №35. С. 4–11.

29. Сазонець І.Л., Федорова В.А. Інвестування: міжнародний аспект: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 272 с.

30. Соколовська О.М. Прямі іноземні інвестиції в економіці України: стан і проблеми залучення. Вісник економічної науки України. 2021. № 2 (41). С. 92-99.
31. Сологуб І. Прямі іноземні інвестиції в регіони України. URL: <https://voxukraine.org/pryami-inozemni-investytsiyi-v-regiony-ukrayiny>
32. Тимоць М., Стахів Г. Фінансові аспекти залучення іноземних інвестицій в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство. 2023. №47. С. 67-72.
33. Тимошенко Н. Ю., Вишнеvsька А. М. Аналіз інвестиційної привабливості економіки України. 2022: III Міжнародна науково-практична конференція "Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи". URL: <http://confmanagement.kpi.ua/proc/article/view/272016>
34. Фатюха Н. Г., Рябченко І. А. Дослідження прямих іноземних інвестицій у розрізі регіонів України. Ефективна економіка. 2021. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9439>
35. Цимбалюк Ю., Корман І., Ролінський О. Стан іноземного інвестування в Україні. Економіка та суспільство. 2021. №31 С. 87-92.
36. Чернега В., Полозун А., Касьян, А. Сучасні тенденції інвестування в Україні. Економіка та суспільство. 2022. №44. С. 54-59.
37. Шаповал Н., Федосєєнко М. Повоєнне відновлення України. Нові ринки та цифрові рішення. URL: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2022/09/Digital-instruments-in-Ukrainian-recovery.pdf>
38. Юдіна С. В. Вплив іноземних інвестицій на економічний розвиток країни. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. № 18(3). С. 152-157.
39. Kostyrko L., Sieriebriak K. Investment attractiveness of Ukraine as a dominant attraction of foreign direct investment from the european space: analysis, evaluation. Financial and credit activity problems of theory and practice. 2021. №2. P. 95-106.

40. Schwab K., Zahidi S. The Global Competitiveness Report Special Edition 2020: How Countries are Performing on the Road to Recovery. World Economic Forum. 2020. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2020.pdf
41. Sheiko I., Kurdenko O. Investment Attractiveness of Ukraine. Харківський національний університет радіоелектроніки. 2023. №1. P. 21-28.
42. The United Nations Convention against Corruption A Resource Guide on State Measures for Strengthening Corporate Integrity. New York: UNITED NATIONS, 2013. 55 p.
43. Umantsiv I., Cherlenjak I. Integrated evaluation of investment attractiveness in the context of economic sectors: Ukraine as a case study. Investment Management and Financial Innovations. 2021. Vol. 18. Issue 2. P. 118-129.
44. Venhurenko T., Plahotniuk, V. Analyzing the Investment Attractiveness of Ukraine. Business Inform. 2020. №4. С. 103-111.
45. Боррель наголошує на необхідності залучення приватних інвестицій для післявоєнної відбудови України. URL: <https://interfax.com.ua/news/investments/896528.html>
46. Інвестиції в Україну та відновлення економіки. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=62bfd716-8665-4a4c-9e2d-6325ba53b3c8&title=InvestitsiiVUkrainuTaVidnovlenniaEkonomiki>
47. Інвестиції під час війни: тенденції та перспективи. URL: <https://buduysvoe.com/publications/investyciyi-pid-chas-viyny-tendenciyi-ta-perspektyvy>
48. Індекс інвестиційної привабливості України: 2-ге півріччя 2022 року. URL: https://eba.com.ua/wp-content/uploads/2022/12/EBA-InvestIndex_2H-2022-UA.pdf
49. Індекс інвестиційної привабливості України показав найнижче значення з 2013 року. URL: <https://eba.com.ua/indeks-investysijnoyi-pryvablyvosti-ukrayiny-pokazav-najny-zhche-znachennya-z-2013-roku/>

50. Інформаційно-аналітичні матеріали щодо інвестиційного клімату в Україні. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=93e0fdd8-41bc-4737-a700-75d32c29d885&title=InformatsiinoanalitichniMaterialiSchodoInvestitsiinogoKlimatuVUkraini>
51. Засади міжнародної інвестиційної діяльності. URL: http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/7633/1/unef_kmfige_sme_dmid_LECA.pdf
52. Міжнародна інвестиційна діяльність та її чинники. URL: <http://moodle.nati.org.ua/mod/book/view.php?id=4523&chapterid=811>
53. Прямі іноземні інвестиції в Україну. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/>
54. A new Ukraine: Catalyzing investment in freedom, peace, and prosperity. URL: https://www.usaid.gov/sites/default/files/2023-04/EDGE%20UIPA%20Report_Production%20-%20Online%20version_AC.pdf
55. National Strategy to Increase Foreign Direct Investment in Ukraine. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/fdi-strategy/>
56. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
57. Міністерство фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk>
58. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/>
59. OECD. URL: <https://data.oecd.org/>

ДОДАТКИ

Додаток А

Етапи міжнародного інвестиційного процесу

Таблиця А.1

Порівняльний аналіз прямих і портфельних іноземних інвестицій

Спільне	Особливості	
В основі лежить мотив отримання прибутку	Прямі іноземні інвестиції	Портфельні іноземні інвестиції
	Передбачають отримання контролю над підприємством, здійснення підприємницької діяльності	Відбувається лише перелив фінансових ресурсів з метою міжнародної диверсифікації, використання різниці процентних ставок чи відмінностей в оподаткуванні
	Інвестиції в майно, основні й оборотні засоби, ноу-хау, цінні папери тощо	Інвестиції лише в цінні папери
	Носять довготривалий характер і є менш ліквідними	Як правило мають недовготривалий характер і є більш ліквідними
	Разом з капіталом відбувається трансфер технологій менеджменту, технічних та економічних знань	За кордон відпливає лише капітал
	Мета: отримання прибутку на капітал, підприємницького прибутку, прямих і непрямих вигод від контролю над фірмою	Мета: отримання прибутку на капітал
	Передбачають, як правило, вищу рентабельність і ведуть до більш помітного відтоку прибутків з країни-реципієнта	Передбачають нижчу рентабельність
	Справляють безпосередній і довготривалий вплив на економіку приймаючої країни	Не справляють значного й довготривалого впливу на економіку приймаючої країни

*Джерело: [18]

Додаток Б

Етапи міжнародного інвестиційного процесу

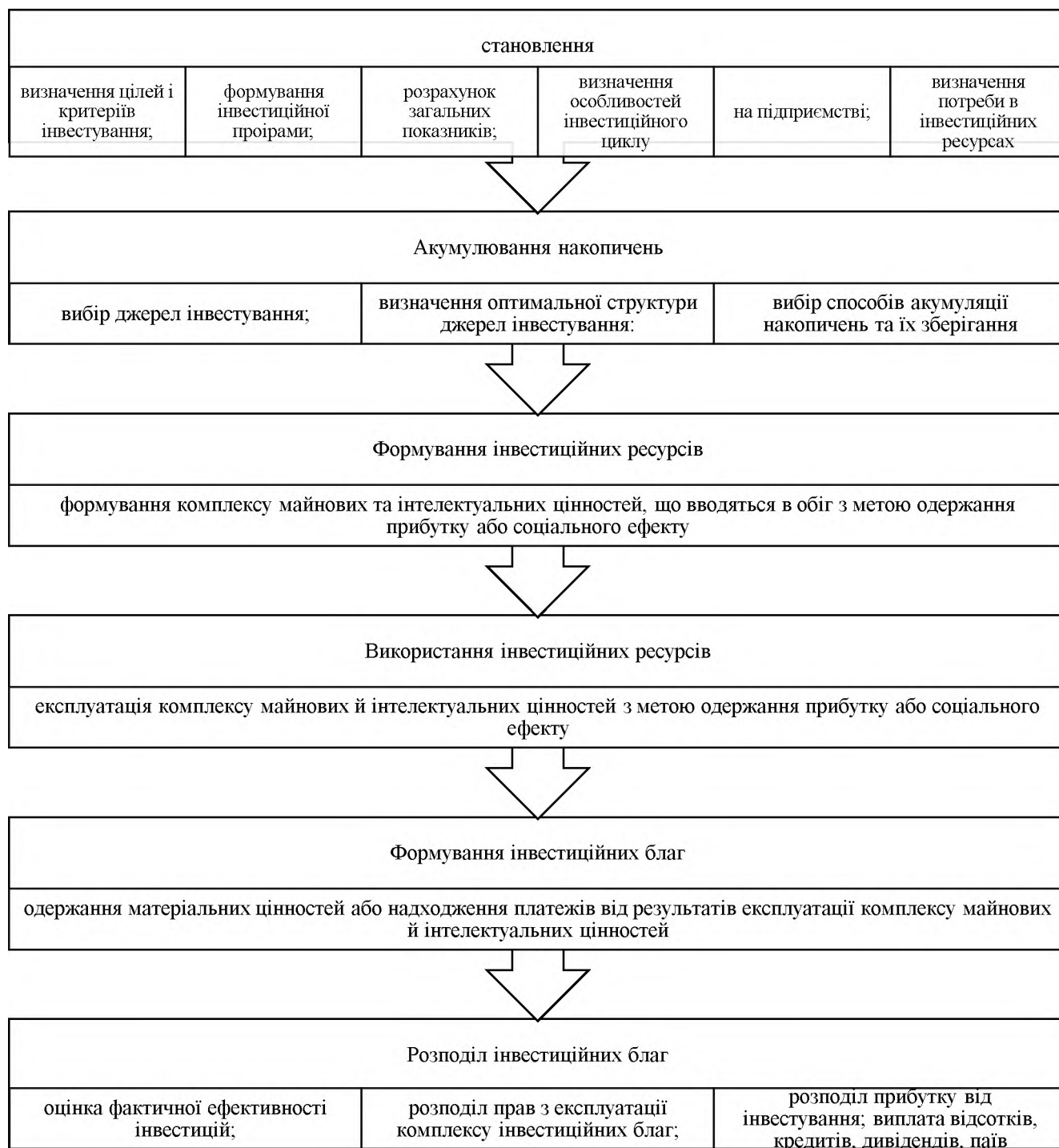

Рис. Б.1 Етапи міжнародного інвестиційного процесу

Джерело: [19, с. 115]

Додаток В

Причини експорту та імпорту прямих іноземних інвестицій

Таблиця В.1

Причини експорту та імпорту прямих іноземних інвестицій

Причини імпорту капіталу		Причини експорту капіталу	
1		2	
Потреба в капіталі	Чим більша потреба компанії в капіталі, тим більше ПІІ вона імпортуватиме, і навпаки	Доступ до природних ресурсів	Чим більша потреба компанії в певному природному ресурсі, тим більше ПІІ вона експортуватиме в ту країну, де цей ресурс є, і навпаки
Ступінь концентрації виробництва	Чим вищий рівень концентрації виробництва певного товару в межах компанії, тим менше ПІІ вона залучає, і навпаки	Чим вищий рівень концентрації виробництва певного товару в межах компанії, тим більше ПІІ вона експортує, і навпаки	
Економіка масштабу	Чим більше продукції компанія виробляє на внутрішній ринок, тим менше ПІІ вона залучає, і навпаки	Чим більше продукції компанія виробляє на внутрішній ринок, тим більше ПІІ вона експортує, і навпаки. Більшість корпорацій, перш ніж інвестувати за кордон, повністю використовують можливості економіки масштабу в межах внутрішнього ринку	
Величина компанії	Чим більша компанія, тим більше ПІІ вона імпортує, і навпаки	Чим більша компанія, тим більше ПІІ вона вивозить, і навпаки	
Переваги у кваліфікації робочої сили	Чим вищий рівень оплати праці в компанії, тим більше ПІІ вона імпортує	Чим вищим є рівень оплати праці в компанії, тим більше ПІІ вона вивозить, і навпаки	
Технологічне лідерство	Чим вища частка витрат на НДДКР в обсягах продажів компанії, тим більше ПІІ вона залучає, і навпаки. Часто ПІІ пов'язані з імпортом новітніх закордонних технологій, над якими прямий інвестор прагне зберегти контроль	Чим вища частка витрат на НДДКР в обсягах продажів компанії, тим більше ПІІ вона вивозить, і навпаки.	
Переваги в рекламі	Чим вища частка витрат на рекламу у продажах компанії, тим більше ПІІ вона імпортує, і навпаки	Реклама є відображенням набутого досвіду міжнародного маркетингу. Чим вища частка витрат на рекламу у продажах компанії, тим більше ПІІ вона експортує, і навпаки	

Продовження табл. В.1

1		2	
Витрати виробництва	Чим нижчі витрати виробництва в країні-реципієнті, тим більше ППІ вона залучає і навпаки	Інші причини експорту капіталу	Скорочення транспортних витрат на доставку товарів споживачеві за рахунок створення підприємства у безпосередній близькості до нього
Величина ринку	Чим більша місткість внутрішнього ринку країни, тим більше компанія імпортує ППІ, і навпаки		
Рівень захисту внутрішнього товарного ринку	Враховуючи, що імпорт капіталу є альтернативою імпорту товарів, то чим вищий рівень митного та інших видів захисту внутрішнього товарного ринку, тим більше ППІ компанія залучає, і навпаки	Інші причини експорту капіталу	Обхід митних бар'єрів країни-реципієнта шляхом створення підконтрольного виробництва на її території
Кількість національних капіталів	Чим більше підрозділів має корпорація всередині країни, тим більше ППІ вона залучає, і навпаки		
Інші фактори	Існування урядових програм Економічного розвитку. Експортна орієнтація вітчизняної промисловості, яка ґрунтується на ППІ		

*Джерело: [6, с. 20-21]

Відгук керівника випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи

Випускна дипломна робота здобувача вищої освіти Державного податкового університету групи МEB-19-1 Дриняєва Антона Юрійовича на тему: «Міжнародне інвестування та його вплив на економічний розвиток» виконана вчасно та на належному теоретичному та практичному рівнях; має необхідну кількість аналітичного матеріалу для дослідження проблематики. Відповідає встановленим, до таких видів робіт, нормам.

До недоліків можна віднести: незначні порушення при оформленні роботи, зокрема при посиланнях на джерела інформації та оформленні літературних джерел, описовість, відсутність прогнозу подальшого розвитку міжнародного інвестування. Однак, дані зауваження суттєво не впливають на якість випускної дипломної роботи студента групи МEB-19-1 Дриняєва Антона Юрійовича.

Випускна дипломна робота рекомендується до захисту з позитивною оцінкою.

Керівник випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи

к.е.н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин Державного податкового університету

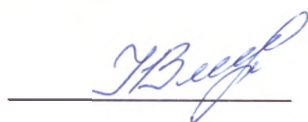

О. В. Коляда

Висновок кафедри про випускну дипломну роботу

Випускна дипломна робота здобувача вищої освіти Дриняєва Антона Юрійовича після попереднього захисту розглянута на засіданні кафедри, протокол від «10» 05 2023 № 12 допущена/не допущена до захисту на екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри

Н.В.Стежко

РЕЦЕНЗІЯ
на випускню бакалаврську роботу
здобувача вищої освіти Державного податкового університету
Дриняєва Антона Юрійовича

Міжнародне інвестування та його вплив на економічний розвиток.

Актуальність теми. У сучасному контексті глобалізації та міжнародної співпраці, співпраця в інвестиційній сфері між країнами, регіонами та економічними системами стає все більш актуальною. Вона допомагає бізнесу впроваджувати нові технології, розробляти конкурентні інноваційні продукти та розширювати експортні можливості. Розвинені країни підтверджують, що активна участь у міжнародному русі капіталів сприяє економічній стабільності та розвитку.

Наукова новизна даної роботи полягає у комплексному дослідженні впливу міжнародних інвестицій на економіку держави, особливостей їх здійснення під час воєнного стану. Вона корисна для подальшого розвитку теорії державного управління, інвестиційного законодавства.

Якість проведеного аналізу проблеми, та табличного матеріалу. На задовільному рівні для такого роду наукових робіт здійснено дослідження даної теми роботи. Необхідність міжнародного інвестування в українські проекти для покращення співвідносин та здобуття прибутку інвесторами є важливою темою для дослідження. Текстовий та табличний матеріал містить інформацію досліджуваної теми. Були коректно підібрані методи та методики, що відповідають умовам дослідження. Структура роботи повністю відповідає завданню з підготовки магістерського наукового дослідження.

Обґрунтованість пропозицій і висновків та їх практична цінність. Теоретичні висновки та узагальнення, які викладені в роботі Дриняєва А.Ю. можуть бути використані для подальших досліджень з даного напрямку.

До недоліків роботи можна віднести До недоліків можна віднести, зокрема, описовість, відсутність ґрунтового аналізу впливу інвестицій саме на економічний розвиток країни, відсутність прогнозу подальшого розвитку міжнародного інвестування.

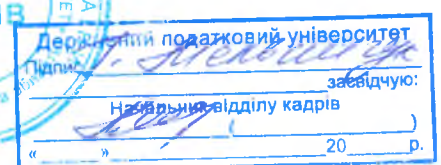
Загальний висновок і оцінка роботи. Кваліфікаційна робота виконана у відповідності з завданням та з дотриманням всіх вимог. Робота заслуговує оцінки «задовільно», а її автор Дриняєв Антон Юрійович – присвоєння кваліфікації «бакалавра» з міжнародних економічних відносин.

Рецензент

к.е.н., доцент, в.о. заступника декана
факультету фінансів та цифрових технологій

Г.С.Мельничук

« 10 » 05 2023 р.

Навчально-науковий інститут економічної безпеки та митної справи

Кафедра міжнародних економічних відносин

ДОВІДКА
про перевірку курсової/випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи на
академічний плагіат

П. І. Б. автора роботи

Дриняєв Антон Юрійович

Курс/група _____ МEB-19-1 _____

Тема курсової/випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи
«Міжнародне інвестування та його вплив на економічний розвиток»

П. І. Б. наукового керівника

Коляда О.В.

Дата захисту

12.06.2023

За результатом перевірки оригінальний текст у роботі становить 83,4 %.
Відсоток схожості (складається з правомірних запозичень (посилання, цитування) і неправомірних запозичень (пояснення щодо відсотку тексту, який не є оригінальним (н/д, стаття або інші роботи автора, які є у базі, але вони не зазначені в літературних джерелах) 16,6 %, цитат 0,05 %.

Провідний
фахівець

Рябенко М.С.